

Elna

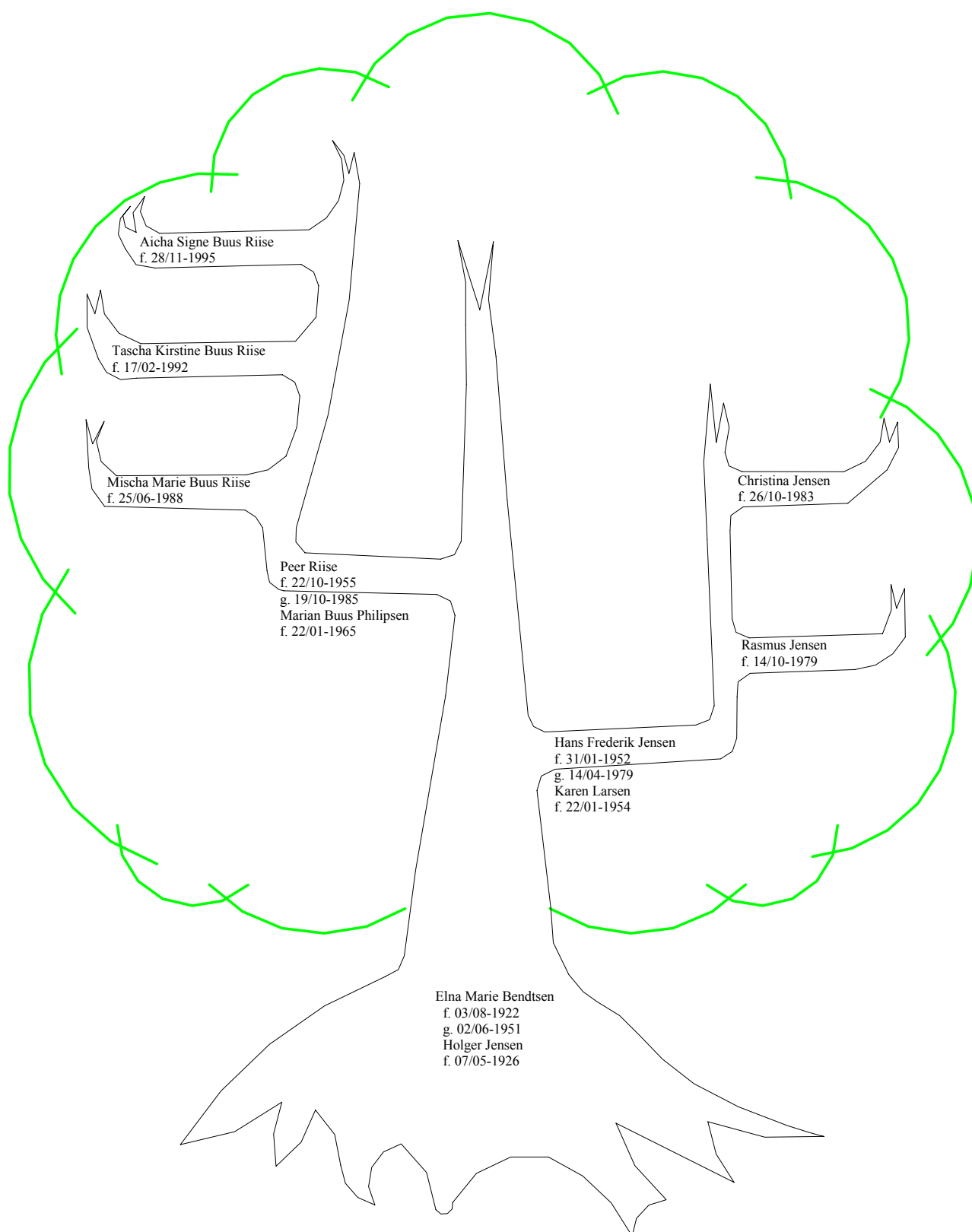
Elna Marie og Holger Jensen

Øverst: Kit, Karen og Holger Jensen.
Nederst: Peer Riise, Elna Marie og Hans Frederik.

Slægtsbog for familien Bendtsen i Bølling
Slægtstræer for familien Bendtsen

Rasmus, Karen, Hans Frederik og Christina

Peer Riise's familie

Elna

Morten

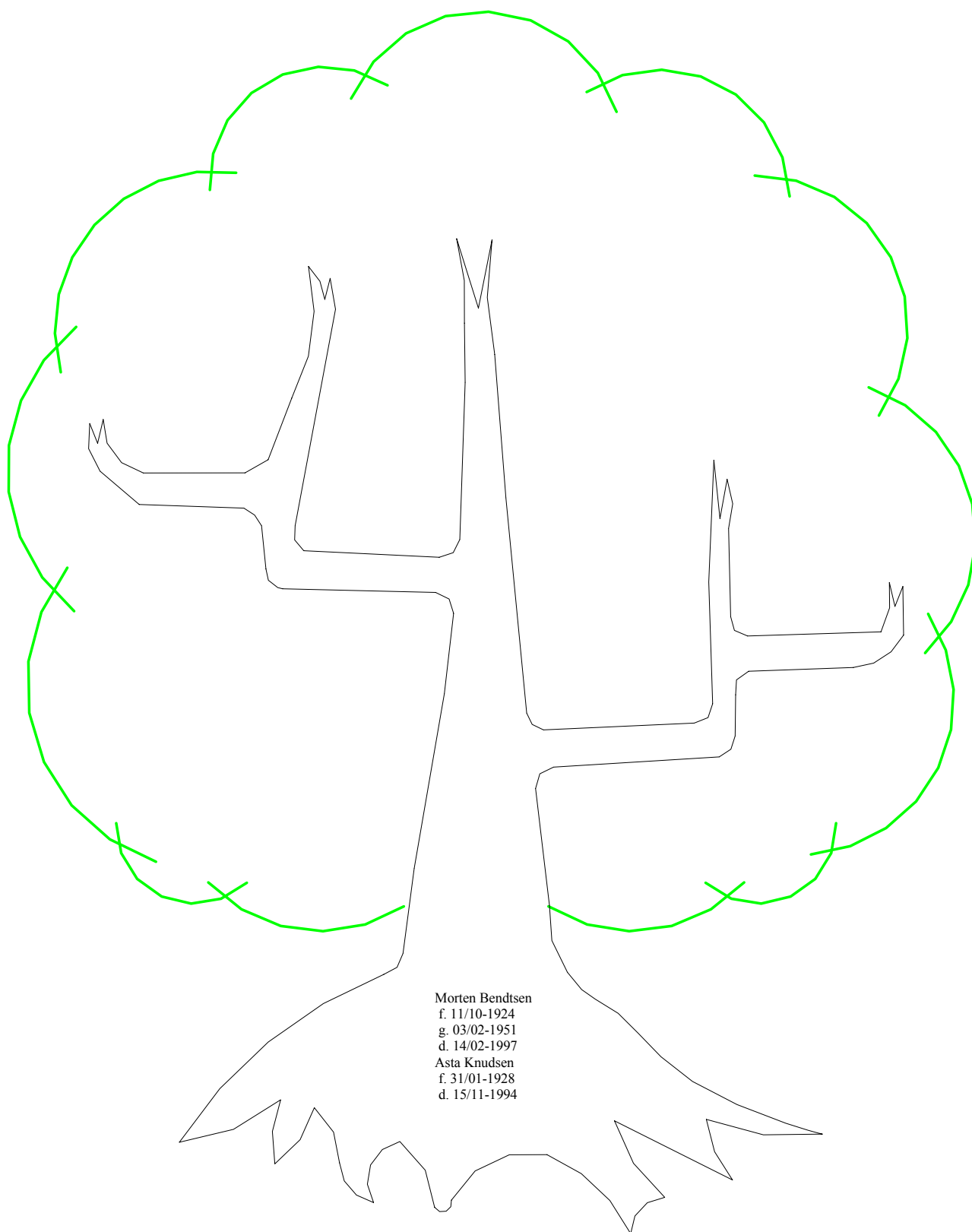
Asta og Morten Bendtsen

Asta og Morten Bendtsen 1980

Slægtsbog for familien Bendtsen i Bølling
Slægtstræer for familien Bendtsen

Bendt

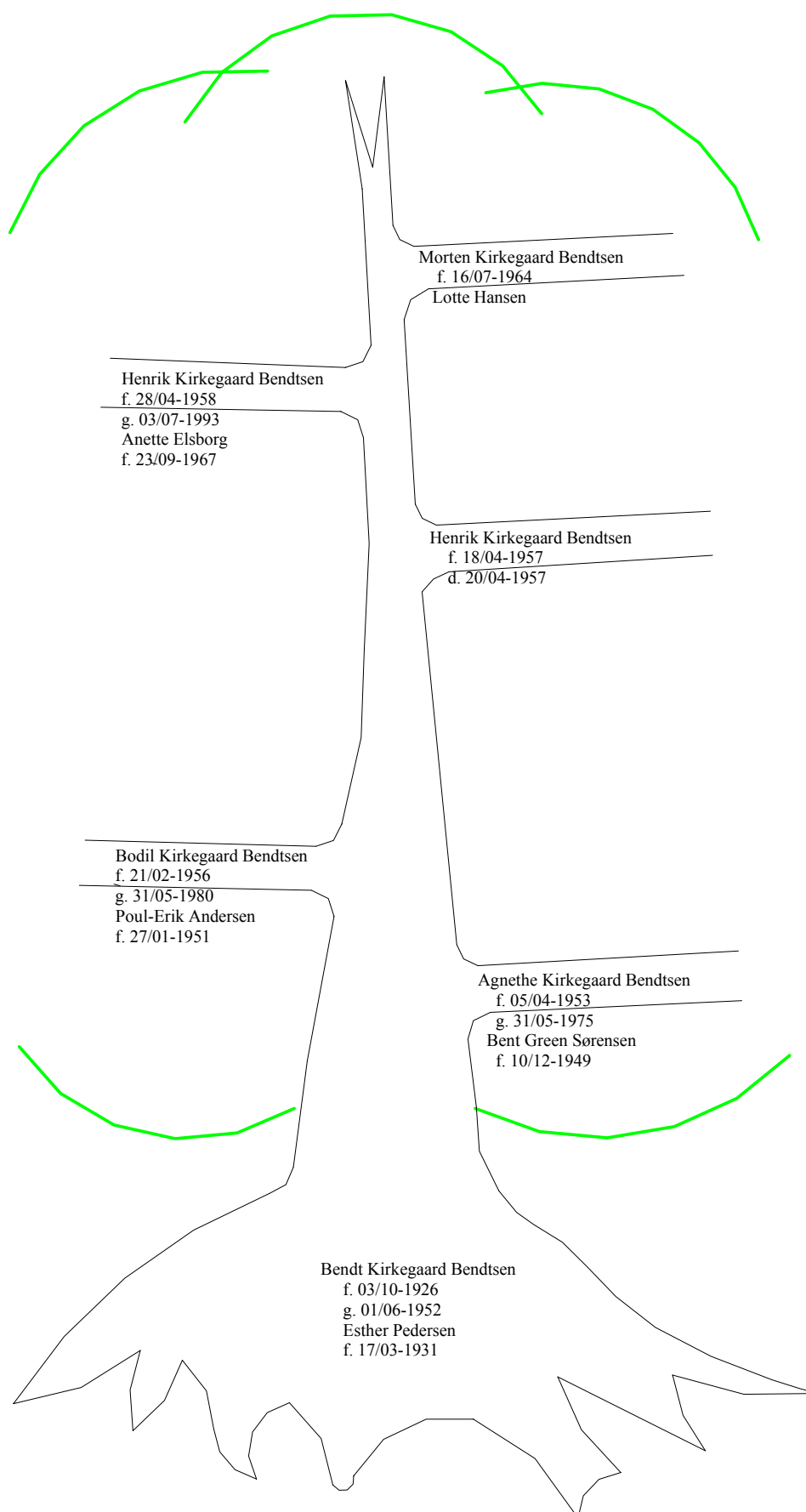
Esther og Bendt Bendtsen

Bagerst: Henrik, Poul-Erik, Esther Bendt Bendtsen, Morten og Bent Green.
Forrest: Anne-Lone, Bodil, Kristina, Marie og Agnethe.

Slægtsbog for familien Bendtsen i Bølling
Slægtstræer for familien Bendtsen

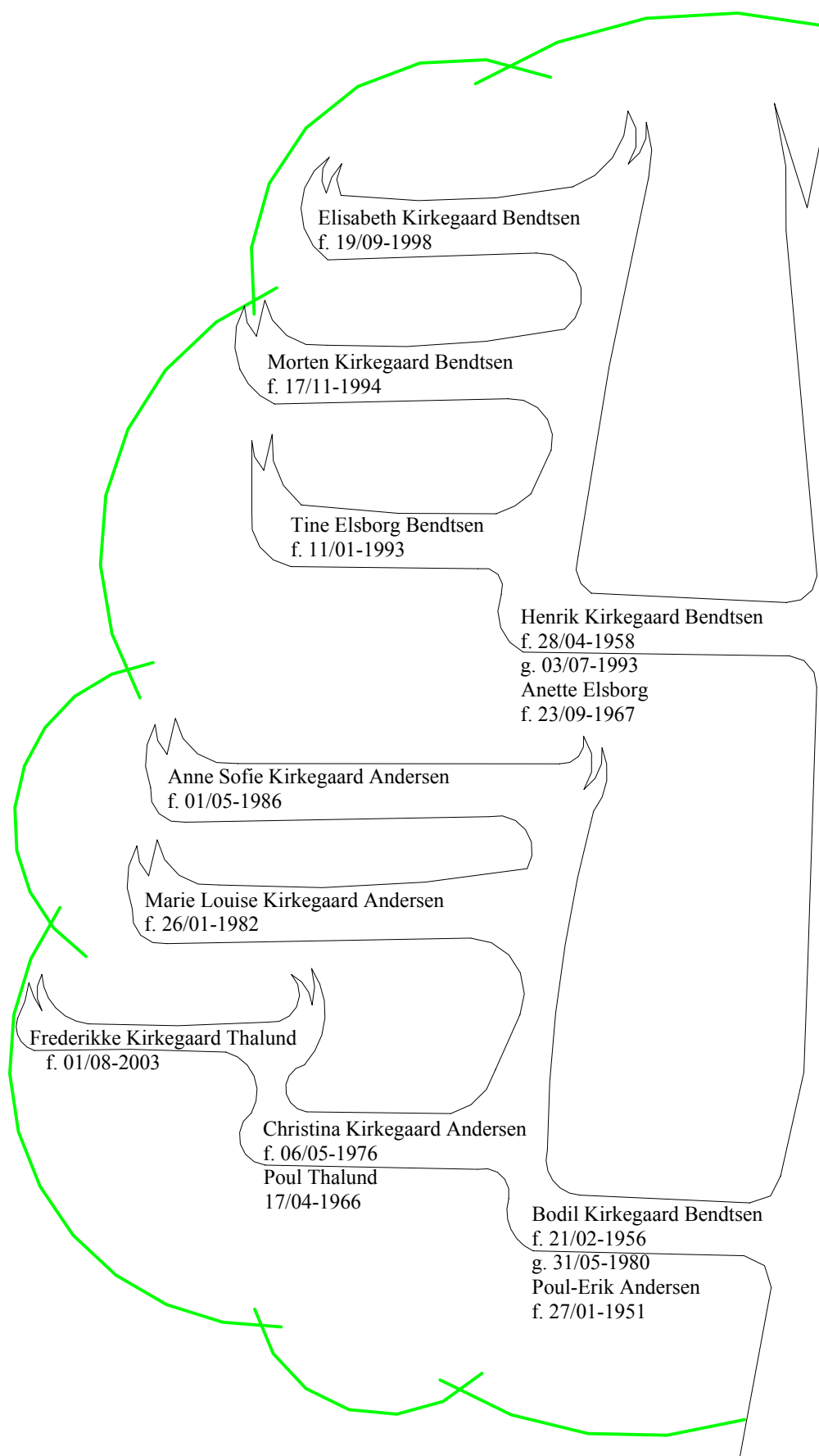

Slægtsbog for familien Bendtsen i Bølling
Slægtstræer for familien Bendtsen

Esther, Bendt, Anette, Elisabeth, Morten, Tine og Henrik

Bodil's Familie

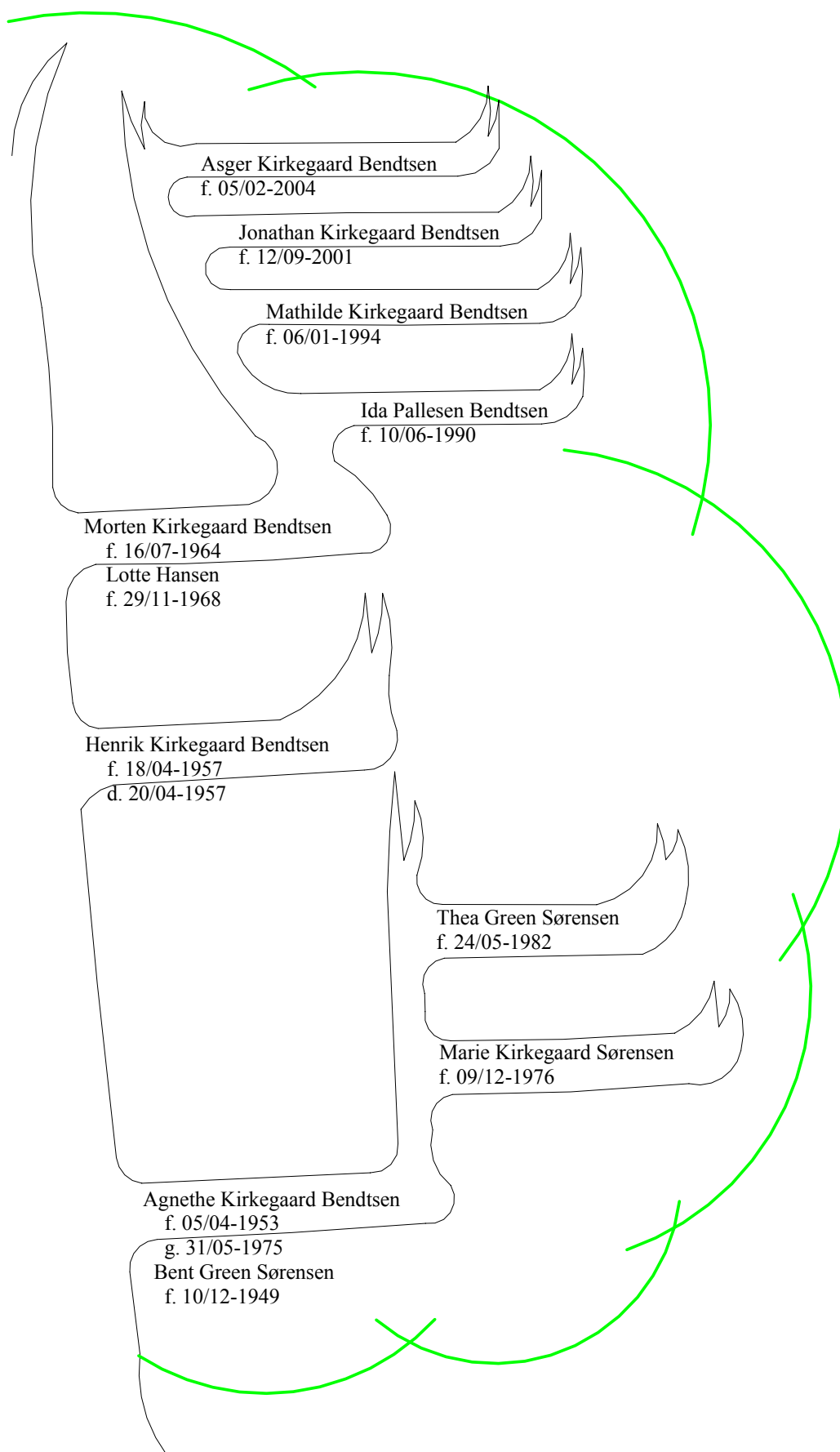
Ida, Mathilde, Esther, Jonathan, Bendt, Morten og Lotte med Asger

Esther, Agnethe, Bent, Thea, Bendt og Marie

Slægtsbog for familien Bendtsen i Bølling
Slægtstræer for familien Bendtsen

Anna Elisabeth

Anna Elisabeth og Frode Larsen

Anna Elisabeth og Åge Christiansen

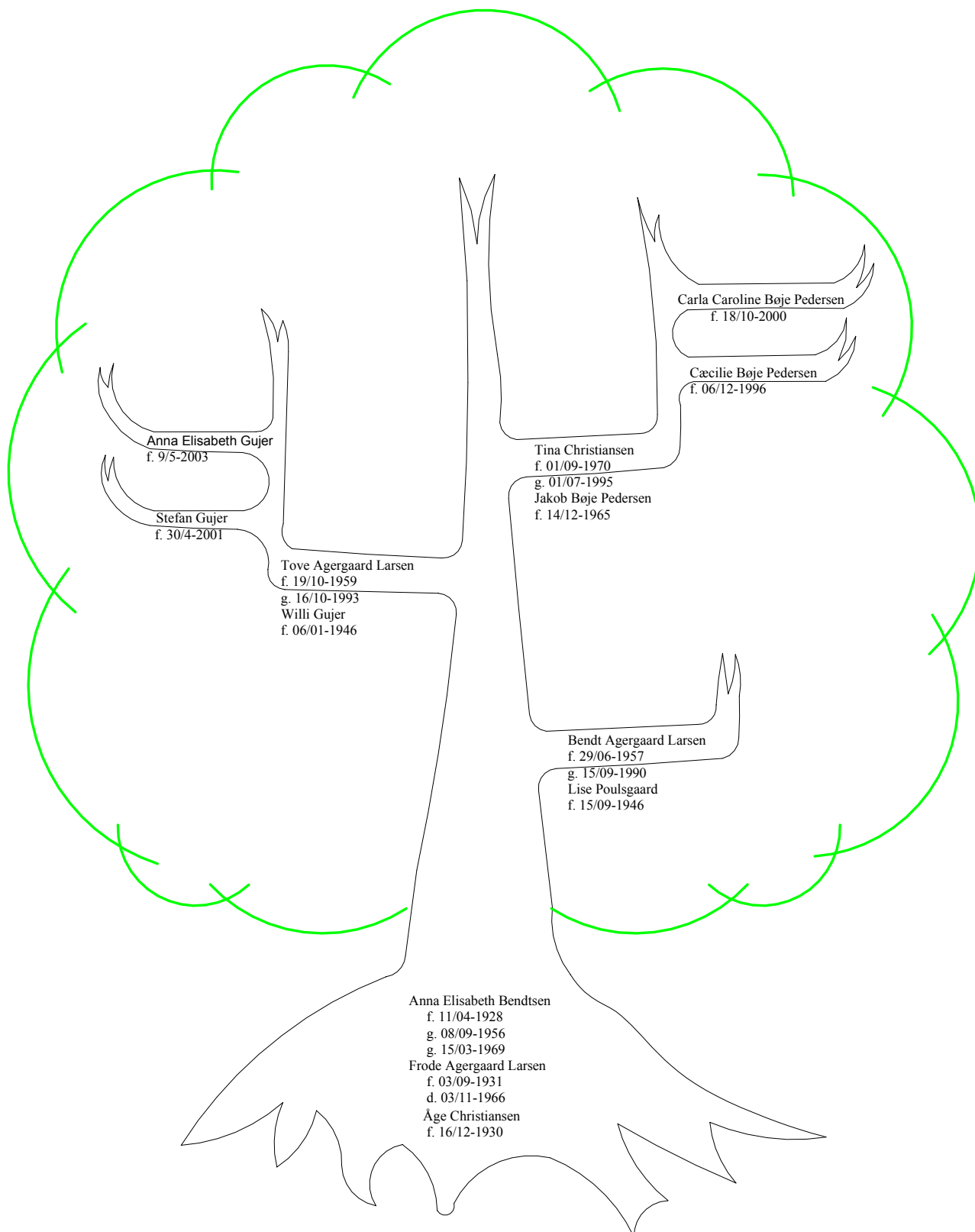
Bagerst: Bendt, Anna Elisabeth og Åge Christiansen.
Forrest : Tina

Stående: Lise, Willi, Tove, Anna Elisabeth,
Tina, og Åge Christiansen .
Siddende : Bendt og Jakob.

Slægtsbog for familien Bendtsen i Bølling
Slægtstræer for familien Bendtsen

Willi, Stefan, Tove og Anna Elisabeth

Anna Elisabeth med Anna Elisabeth

Cæcilie, Tina, Jakob og Carla

Lise og Bendt

Agnethe

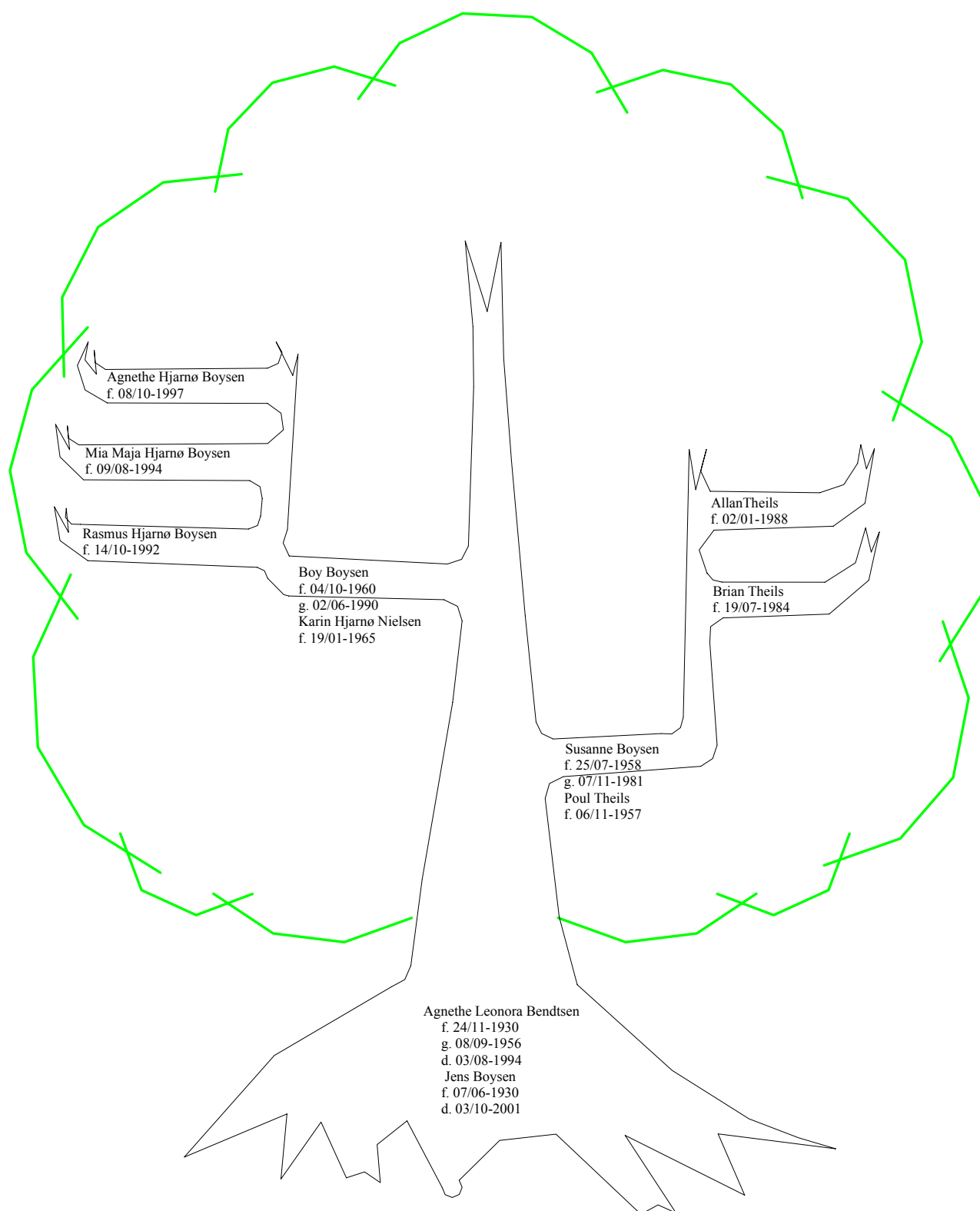
Agnethe og Jens Boysen

Øverst: Agnethe og Jens Boysen.
Nederst: Boy, Susanne og Poul.

Slægtsbog for familien Bendtsen i Bølling
Slægtstræer for familien Bendtsen

Boy's familie

Susanne, Brian, Allan og Poul

Forslægten
af
Familien Bendtsen
i
Bølling

Kirsten og Morten Bendtsen med børn

Morten og Kirsten Vestergaard Bendtsen

Søren Bendtsen

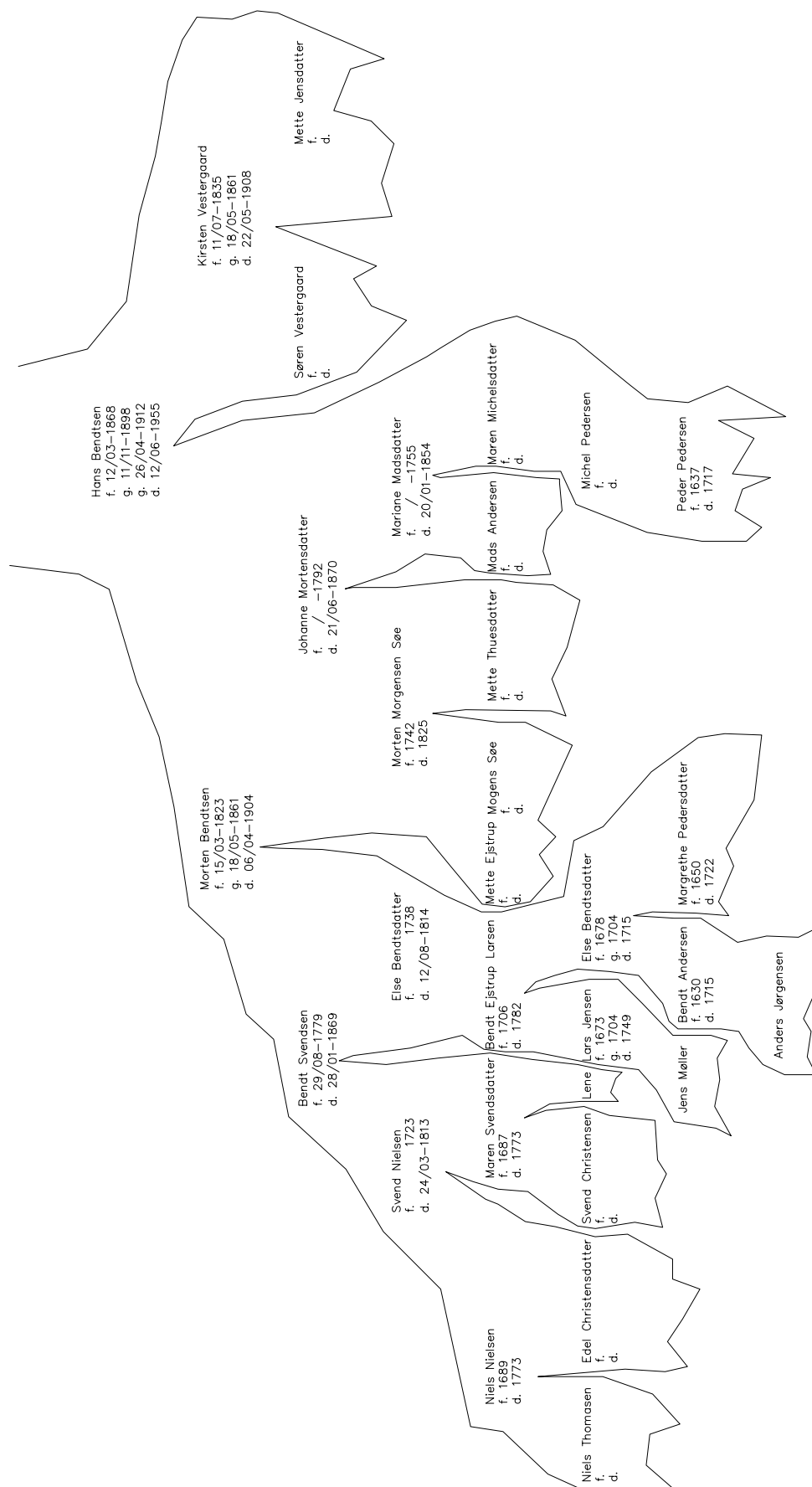
Stående: Johanne Bendtsen og Hans Bendtsen
Siddende: Morten Bendtsen, Kirsten Vestergaard,
Mette Bendtsen og hunden Krølle

Bendt Kirkegaard Bendtsen

Slægtsbog for familien Bendtsen i Bølling

Slægtstræer for familien Bendtsen

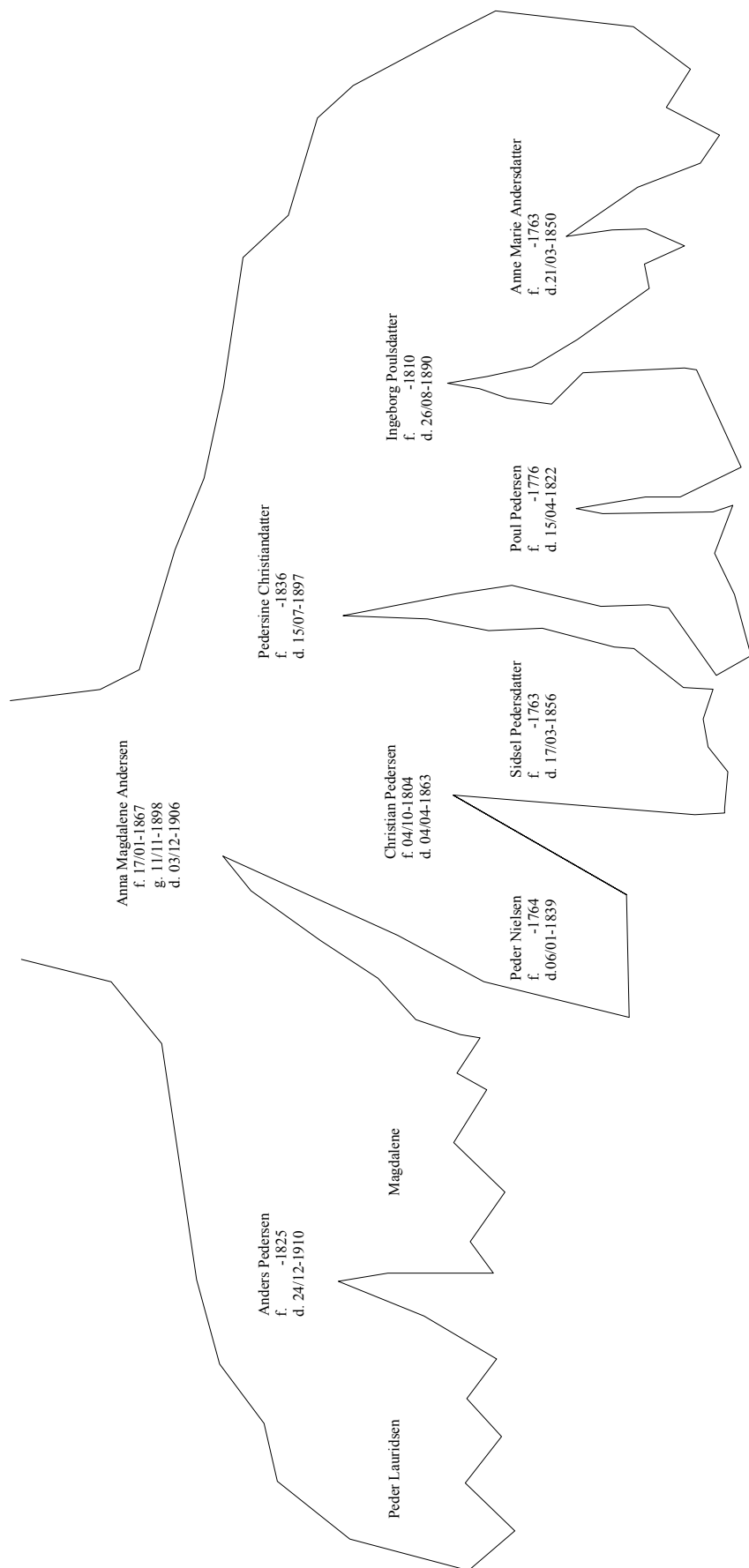
Anna Magdalene Andersen

Anna Magdalene Andersen

Slægtsbog for familien Bendtsen i Bølling
Slægtstræer for familien Bendtsen

Christine og Søren Christensen med børn

Christine Halkier og Søren Christian Christensen

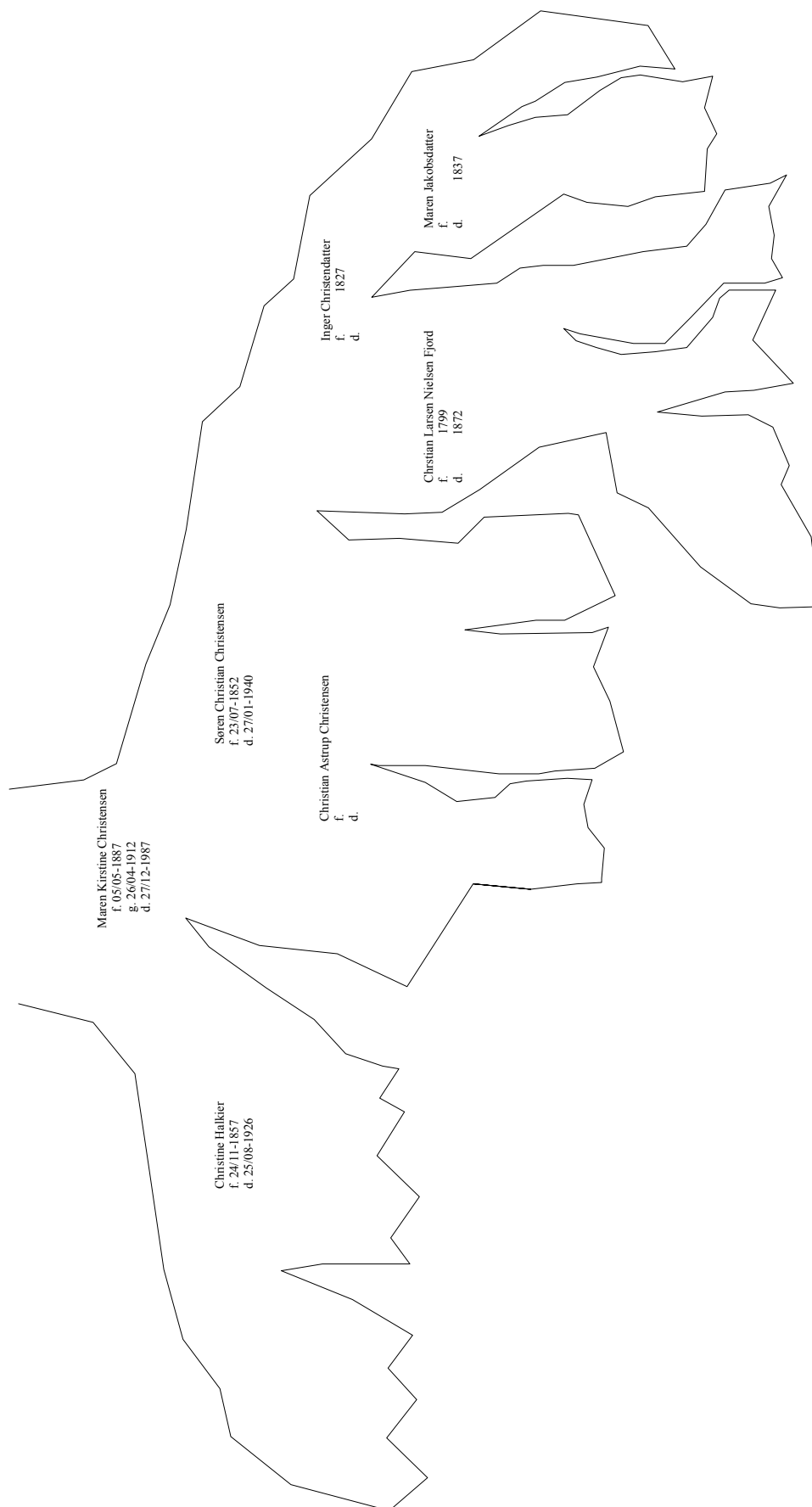
Ingvart Astrup Christensen, Maren Kirstine Bendtsen, Petra Pedersen, Kirstine Christensen, Inger Meldgaard Christensen, Søren Astrup Christensen og Christian Christensen.

Peder Christensen og Klaus Christensen

Slægtsbog for familien Bendtsen i Bølling
Slægtstræer for familien Bendtsen

Slægten fra Fastergård

Gård byggeri fra ca. 1850

SLÆGTEN FRA ILDSKOV I SUNDS

I TIDEN MELLEM 1670 OG 1710

I det foregaaende Afsnit saa vi, at dengang Kongen 1579 afstod sin Herlighedsret i Fastergaard til Iver Lunge, modtog Bytte bl. a. en Gaard i Sunds, *Ildzhorn* kaldet, der hørte til Iver Lunge og hans Hustrus, Karen Brykkes, Arvegods. Da Mageskiftet efter Fru Abel Skeels Død 1585 kunde træde i Kraft, afstod Kongen igen denne Gaard, »en Enstedgaard i Sunds, *Ildtshornz*«, til Peder Gyldenstjerne paa Thimgaard. Hvor længe han har beholdt Gaarden, er ikke oplyst, men i »Kronens Skøder« finder vi atter Gaarden nævnt, da der den 27. Marts 1618 udstedtes Skøde til Kongen fra Christen Hansen Baden til Nørgaard paa en Mængde Gods, hvoriblandt »*Ildtshorne*« i Sunds. Den 18. Juni 1632 udstedte Kongen et »Gavebrev til Sognepræsteembedet i Sunds paa $\frac{1}{2}$ Gaard i Ildtshøj i Sunds, naar Bonden, som nu bor paa den, dør, mod at svare sædvanlig Landgilde« .

Nogle Aar senere gik Gaarden imidlertid ud af Kronens Eje, idet denne den 27. Marts 1646 samtidig med en Mængde andet Gods overdrog »*Ilshofvet* i Sunds« til Grev Valdemar Christian (Saltø ved Næstved).

Denne Gaard, som vi her træffer under mange forskellige Navne, og som i Matrikelprotokollen fra 1688 benævnes »*Ildshofuid*«, er det samme som Ildskov, der nu ikke længere er en enkelt Gaard, men en By med spredt Bebyggelse.

Ved Matrikelsforandringen 1688 hørte Gaarden under Lundenæs. Dens Landgildehartkorn havde hidtil været 9 Tdr. Ved den ny indførte Landmaalingsmatrikel blev den i Hartkorn ansat til 10 Tdr. 5 Skpr. 3 Fjk. 2 Alb. Der har saaledes sikkert af denne Gaard været svaret en meget læmpelig Landgilde, eftersom Hartkornet ved Ommatrikuleringen blev sat op.

Skønt Ildskov kun var en enkelt Gaard, havde den dog flere Beboere; i 1688 var der fire Familier, der samtidig boede paa Gaarden. Dette var paa den Tid ikke noget usædvanligt. Naar der saaledes var flere Fæstere paa en Ejendom, var deres Forhold, hvad Gaardens Drift angik, utvivlsomt paa det nærmeste af samme Art som i den Tids Landsbyer. Gaarden blev dreven af dem alle i Forening, dog sikkert saaledes, at hver enkelt Fæster hæftede for sin Del af Landgilde og Skatter, ligesom i Byer. Det almindelige var, at alle Fæsterne havde lige Andel i Ejendommen, saaledes, at hvis der var 3 Fæstere, skulde hver have $\frac{1}{3}$ af Udbyttet, hver svare $\frac{1}{3}$ af den samlede Landgilde og Skatter.

Med Hensyn til Boligforhold antages det, at der sædvanlig kun var een Bebyggelse, hvori alle Fæsterne husedes og havde deres Bedrift; at Forholdene dog mulig undertiden kan have udviklet sig paa anden Maade, er ikke usandsynligt.

Der haves talrige Eksempler paa, at ogsaa Hovedgaarde, navnlig i noget tidligere Tid, ved Skifte deltes mellem alle Arvinger, som altsaa ejede dem i Fællesskab. ¹⁾ Ved saadanne Skifter fik ikke blot alle en vis Andel i den egentlige Ejendom, men man har flere Eksempler paa, at ogsaa Bygningen blev delt. Der haves saaledes en meget detailleret Skifteforretning, hvorved Store Restrups Bygning (ved Aalborg) deltes mellem to Personer, Værelse for Værelse, Kammer for Kammer, baade for Hoved- og Udbygningers Vedkommende. Naar en Bondegaard fæstedes til flere, er Bygningerne vel ogsaa, saa godt som Forholdene tillod det, bleven delte imellem disse; dog maa man antage, at Delingen, paa Grund af de smaa Forhold, kun har kunnet gennemføres i store Træk, og at flere af Gaardens Rum har maattet blive Fællesrum for alle Familier.

De fire Mænd, som i 1688 boede i Ildskov som Fæstere, hed: Niels Thomasen, Christen Pedersen, Milter Christensen ²⁾ og Jens Jensen.

Af disse er der to, som vi har Grund til at beskæftige os med. Den ene er *Milter Christensen*. Fra ham nedstammer nemlig Slægten paa Fastergaard. Den anden er *Niels Thomasen*, af hvis Efterkommere adskillige i nyere Tid er traadte i Slægtskabsforbindelse med Fastergaard-Slægten.

MILTER CHRISTENSEN OG HANS BØRN

Første Gang, vi finder Milters Navn nævnt, er i 1671, da han og hans Hustru Johanne fik en lille Søn Niels døbt. Fire Aar senere, 1. August 1675, førte de den Datter Kirsten til Daaben, der senere som gift blev bosat paa Fastergaard. Af deres ældre Børn kendes kun en, der hed Jens Miltersen, og som senere blev bosiddende i Gaarden Ildskov. Milter Christensen døde 1702 og begravedes den 9. Juni »i sin Alders 63de Aar«.

Milters Hustru Johanne finder vi temmelig ofte nævnt i Sunds Kirkebog som Fadder og som Bæremoder. Hvornaar hun er født eller død, vides ikke. Sidste Gang hun nævnes i Kirkebogen, er Aar 1700, da hun holdt et af Niels Thomasens Børn over Daaben. ³⁾

Det kan anføres som noget betegnende for Sjældenheden af Navnet *Milter*, at Milter Christensen nævnes i Kirkebogen med Fornavn alene, samt at hans Hustru aldrig som andre Koner benævnes i Kirkebogen med sit Pigenavn, men overalt kaldes Johanne Milters. Vi ved derfor heller ikke, hvad hendes Fader hed.

1) Saaledes blev Tidemandsholm, ca. 1½ Mil Sydøst for Hjørring, 1690 delt mellem en snes Arvinger. Gaarden var et Halvhundrede Tdr. Hartkorn, men nogle af Lodderne ca. ½ Td.

Samme Gaard deltes en halv snes Aar senere, da den en kort Tid havde været samlet paa én Haand, mellem 6 Arvinger.

2) 1 Matrikelsekstrakten, der findes i Viborg Provinsarkiv, er hans Navn fejlagtig anført som Melchior Christensen.

3) Sunds Kirkebog begynder 1670, men fra 1710 og indtil 1758 mangler den.

Milter Christensen og hans Hustru Johanne's Datter Kirsten blev den 1. April 1701 trolovet med og den 12. Juni s. Aar. viet til *Niels Nielsen Søhale* fra *Søhalegaard* i Nørre Snede. I Sunds Kirkebog hedder det ved denne Lejlighed: »Hr. Jens i Nørre Snede førte Brudgommen, min Kone smykkede *hende*«. En Bemærkning af lignende Art findes een Gang til i Sunds Kirkebog for de nævnte 40 Aar. Forlovere nævner denne Kirkebog ellers aldrig, saa det maa have været noget enestaaende, at Præsten i N. Snede, Jens Pedersen, her var Brudgomsfører, lige saa vel som at Præstens Kone i Sunds smykkede Bruden. Bemærkningens Sjældenhed synes at tyde paa, at Brudeparret har staaet i en særlig Forbindelse med de to Præstefamilier, men af hvilken Art denne Forbindelse har været, kan der ikke siges noget bestemt om. Muligvis har de blot tjent i Præstegaardene.

Paa Fastergaard fandtes der i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede et Drikkekrus med Sølvlaag, paa hvilket der var en Indskrift med Navnene Niels Nielsen (Sø)hale og Kirsten Miltersdatter. Det er rimeligst at antage, at dette Krus har været en Gave, muligvis fra Brylluppet eller i hvert Fald vistnok fra Tiden, førend Parret flyttede til Fastergaard. Her finder vi ingensinde Tilnavnet »Søhale« i de skrevne Kilder; for den mundtlige Overlevering derimod er Navnet »Niels Nielsen Haahl« velkendt. Det er dog først Bemærkningen i Sunds Kirkebog, der har bragt Klarhed over, hvorfra Manden og Navnet stammede.

Det ganske jævnaldrende Par tog efter Brylluppet Bolig i Brudens Fødegård Ildskov, hvor ogsaa hendes Broder omtrent samtidig satte Bo. Her kom deres Børn til Verden; det ældste, en Søn, der blev kaldt Niels, blev født Aaret efter og blev døbt Maanedsdagen efter Morfaderens Begravelsesdag. Blandt Fadderne træffer vi Jens Miltersen, men derimod ikke Mormoderen, der heller ikke senere findes blandt Fadderne til sine Børnebørn. Her blev ogsaa, i Tiden omkring 1712, den Søn Milter født til Verden, der senere hen kom til at bebo Fastergaard. Det nøjagtige Tidspunkt for hans Fødsel eller Daab kan imidlertid ikke angives, da som bemærket Kirkebogen for den Tid mangler.

Fra den Tid, da Niels Nielsen og Kirsten Miltersdatter boede i Ildskov, nemlig fra deres Bryllup og vistnok indtil de i Tiden mellem 1723 og 1725 flyttede til Fastergaard, ved vi i Grunden intet om dem udover det, her er nævnt. Om end Kaarene ikke har været store her, hvor der var saa mange Fæstere fælles om een Ejendom, saa har Niels Nielsen dog maaske nok været en efter Omstændighederne holden Mand. I de lange Restancelister over Skatter og Landgilde til Lundennæs, der er bleven fremlagte paa Hammerum og Bølling Herredsting, er Niels Nielsen i Ildskov—eller senere paa Fastergaard—ikke funden nævnt. Dette tyder paa, at han iblandt Bønderne har været en af de mere solide.

Førend vi gaar over til at fremstille Omflytningen til Fastergaard og Forholdene der, maa vi omtale den ene af de tre andre Fæstebønder, der samtidig med Milter Christensen og senere Niels Nielsen boede i Gaarden Ildskov, nemlig Niels Thomasen. Mellem disses Familier og deres Efterkommere har der nemlig baade dengang og nu været mange Tilknytningspunkter, saaledes som den efterfølgende Fremstilling vil vise.

NIELS THOMASEN OG HANS SLÆGT

Ligesom Niels Nielsen var Niels Thomasen kommen til Ildskov udensogns fra, nemlig fra Bøgild i Ikast. Hans Fader hed Thomas Nielsen (fra Bøgild), og det var rimeligvis ham, der i 1688 boede i Overgaard tæt ved Bøgild.

»Niels Thomasen fra Bøgild« trolovedes den 11. November 1682 med og viedes den 3. Juni 1683 til »Eddel Christensdatter fra Ildskov«. Der er meget, der taler for, at denne Eddel var Søster til Milter Christensen. Nogen Aldersforskel har der vel nok været imellem dem, men dog ikke større, end at de kunde være Søsken. Man bestyrkes især deri ved at se, hvilke Faddere Niels Thomasen og Eddel har haft til deres Børn. Blandt disse finder vi især »Johanne Milters« usædvanlig ofte; og navnlig een Gang, nemlig Pinsedag 1700, sidste Gang Johanne Milters overhovedet er nævnt i Sunds Kirkebog, ser Fadderlisten paafaldende ud: »Johanne Milters bar Barnet. Faddere var Thomas Nielsen, Milter, Kirsten Miltersdatter, Jens Miltersen, Maths Sønderholm«. Milters Familie har saaledes aabenbart overfor Niels Thomasen og Eddel indtaget en særlig Stilling, der vel nok kan have været foraarsaget af andre Forhold, men som det dog heller ikke er urimeligt at søge Aarsagen til i et nært Familieskab. Umuligt er det vel ikke, at Fæstebonden (Christen Pedersen i Ildskov har været Fader til Milter og Eddel, men dette er dog aldeles usikkert.

Ved Niels Thomasen og Eddels Trolovelse, fortæller Sunds Kirkebog, var »Hr. Jørgen og hans Kone« tilstede. »Hr. Jørgen« var Sognepræsten i Ikast, Jørgen Poulsen Grum.

Det nygifte Par satte efter Brylluppet Bo i Eddels Hjem, og der opvoksede nu hos dem en stor Børneflokk. Ikke mindre end tolv Gange førte de i Tiden mellem 1686 og 1710 Børn til Daaben. Af Børnene har vi her kun Anledning til at beskæftige os med to, ved Navn Thomas og Niels. Disse to dukker nemlig i Begyndelsen af det 18. Aarhundrede op i Aanum i Skjern, hvor de begge blev Fæstebønder. For at forstaa dette, maa vi erindre, at Ildskov paa den Tid ligesom Aanum hørte under Lundenæs.—Ligesom man nu køber sig en Gaard, tilfæstede man sig dengang en Gaard, idet man betalte en Indfæstningssum, der selvfølgelig rettede sig efter Gaardens Godhed og Tiderne m. m., et Halvhundrede Rdl. var kanske omtrent det normale. Var der ingen fæsteledig Gaard i Nærheden af Hjemmet, man brød sig om, blev man af Forholdene ført bort fra Hjemstavnen. Man fæstede maaske nok fortrinsvis paa det Gods, hvor man var født, men i sig selv var der intet til Hinder for, at Bondesønnen paa denne Tid drog, hvorhen han selv vilde, til Søs, til Købstaden eller over paa en anden Godsejers Grund. Var man under et naadigt Herskab, der havde fæsteledigt Gods, som ikke var af for ringe Kvalitet, var det naturligt, at Bondesønnen blev paa Fødegodsets Stavn; men tvinges dertil kunde han, som sagt, ingenlunde paa den Tid, her er Tale om; Stavnsbaandet blev først indført 1733. Vestjyderne har altid haft Ord for at have omflakkende Tilbøjeligheder, og ved et saa stort Godskompleks som Lundenæs med henved 2000 Tdr. Hartkorn Fæstegods, der tilmed laa meget spredt, var der rig Anledning til at flytte fra Øst til Vest og fra Syd til Nord. Godset var spredt i ca. 50 Sogne i omtrent en halv Snes Herreder og strakte

sig lige fra Limfjorden til Varde. En Følge heraf var bl. a., at en stor Mængde af Fæsterne til Lundenæs var og sikkert altid havde været fri for Hoveri. Ildskovs Beboere har saaledes sikkert aldrig gjort Hoveriarbejde til Lundenæs.

Det var i Tiden omkring 1715, at Niels Thomasens da 24-aarige Søn, Niels Nielsen, tog en Gaard i Fæste i Aanum i den umiddelbare Nærhed af Lundenæs. Han var allerede dengang gift, nemlig med Maren Svendsdatter, Datter af Svend Christensen og Hustru Lene i Linaa i Sunds. Hun var født 1685 og var saaledes 4 Aar ældre end sin Husbond. Den 3. November 1715 førte »Niels Ildsgaard«⁴⁾ i Aanum og hans Hustru »Maren N. Ildsgaards« deres første Barn, Lene, til Daaben i Skjern Kirke. I de følgende 9 Aar fik de nok en Pige og to Drengene og naaede derved at faa alle fire Bedsteforældre opkaldte.

Da dette Par i en Del Aar havde boet i Aanum, kom Niels Nielsens to Aar ældre Broder Thomas ogsaa dertil, rimeligvis i 1722 (1721 var han ikke Fadder ved Niels's Datter Edels Daab, men i April 1723 havde han selv Barn i Kirke i Skjern). At ogsaa han flyttede fra Ildskov til Aanum synes at tyde paa, at Broderen Niels har befundet sig vel i Byen Side om Side med Herregaarden. Man kunde fristes til at sige: Mærkelig nok! for Aanums Beboere har sikkert haft nok at gøre paa Hovmarken. Imidlertid, selv om vi fra vor Barndom har det Indtryk, at Hovmarken var det skrækkeligste Sted paa Jorden, et Sted, hvor Ridefogden gik og svang Pисken, mens Bønderne trælledede med krum Ryg, var det kanske, vi kan sige vistnok, ikke saa slemt, som vi tror. Ikke alle Ridefogder var Djævlе, og Bonden følte næppe dette Tryk saa haardt, naar han først var vant til det. Livsmodet havde han i hvert Fald i Jylland aldrig tabt. Saa snart der var Lejlighed til det ved Bryllup, Barsel eller Begravelse, soldede han baade med Mad og Drikke og glemte Livets Sorger. En Fæster havde det ogsaa i visse Retninger godt; kunde han ikke betale Landgilde og Skatter, maatte Husbonden bære Tabet, for det kunde i Reglen ikke betale sig at drive ham ud; havde han ikke Udsæd, maatte Husbonden forstrække ham dermed osv. osv. Restancelisterne for Lundenæs viser, at mange Bønder paa Godset levede af Herskabet, dette derimod ikke af dem. Sikkert er det ogsaa, at manges Husbond var saa beskeden i sine Fordringer, at han temmelig villig fandt sig i at give Afkald paa Landgilde og Skatter, naar han blot maatte faa alt det Hoveri af Bonden, han havde Brug for. Naar Hovedgaardsmarkerne blev godt drevne, kunde ofte de alene forrente hele Godsets Værdi.

Thomas Nielsen blev ikke gammel i Aanum; han døde allerede 1730, 43 Aar gammel. En Søn af ham, Niels Thomasen, der var døbt den 16. December 1725, døde 1781 som »Skoleholder i Aanum«.—Niels Nielsen og Maren levede derimod i en lang Aarække i denne By; de døde begge 1773.

4) En Fejlskrivning for Ildskov, der stadig gaar igen i Skjern Kirkebog. Den Niels Nielsen der kom fra Ildskov til Fastergaard, benævnes ofte i Fæster Kirkebog paa samme Maade

Dengang Niels Nielsen og Kirsten Miltersdatter var flyttede til Fastergaard, er der al Grund til at antage, at der er blevet noget Samkvem imellem de beslægtede Familier i Aanum og paa Fastergaard. Der er dog ingen Lejlighed til at finde sikre Vidnesbyrd om et saadant Samkvem inden langt hen i Tiden, da Niels og Kirsten havde afstaaet Fastergaard til deres Søn Milter. I 1746 finder vi saaledes »Niels Onum«. blandt Fadderne til et af Milters Børn, som dette Aar blev døbt i Faster Kirke. Der er ingen tvivl om, hvem denne »Niels Onum« var. og at hans Fadderskab paa Fastergaard er et Tegn paa, at Forbindelsen mellem de to Ildskov Familier var holdt i Live.

En Søn af Niels Nielsen i Aanum, Svend Nielsen, overtog Fødegaarden. Han og hans Hustru, Else Bendtsdatter, der var Datter af Bendt Ejstrup fra Ejstrup i Faster, havde en stor Flok Børn, hvoraf 6 blev voksne. Den yngste af disse, Bendt Svendsen, kom til at bo i Faster Anneks-Præstegaard; af hans Børn er to bleven gifte med Børnebørns Børnebørns Børn af Niels Nielsen og Kirsten Miltersdatter paa Fastergaard; og af Bendt Svendsens Børnebørn er 5 bleven gifte ind i Fastergaard-Slægten. Af hans Tvillingbroder Mortens Efterkommere er een gift ind i Slægten fra Fastergaard.

EN SLÆGTSLINIE FRA NIELS THOMASEN,
ILDSKOV

I tilslutning til kapitlet om Niels Thomasen og hans slægt, side 38—40, opstilles her en oversigt over familieforbindelserne med slægten fra Fastergård.

Niels Thomasen, søn af Thomas Nielsen af Bøgild, lkast; ~ 3. 6. 1683 med EdeI Christendatter fra Ildskov, antagelig søster til Milter Christensen.

Deres Børn:

Kjersten * 1686; Thomas * 1687, † i Skern 1730; Niels, ; Cidzel * 1691; Jakob * 1694; Kjersten * 1696; Karen * 1699; Citzel * 1700; Jakob * 1702; Karen * 1704; Karen * 1707; † 1708; Bole * 1710.

C) Niels Nielsen * 13. 4. 1689, † 1773; fæstebonde i Aanum, Skern, siden 1715; gift med

Maren Svendsdatter * 23.2. 1687, † 1773, datter af Lene og Svend Christensen af Linaa, Sunds:

Deres børn

Lene * 1715; Niels * 1718; Eddel * 1721, † som barn; Svend; Edel • 1727, † 1773 (~ 1754 med Michel Michelsen, skræder i Aanum; 3 døtre, 1 søn).

D) Svend Nielsen * 1. 1. 1724, † 24. 3. 1813; gaardmand i Aanum i Skern; gift med

Else Bendtsdatter * 1738, † 12. 8. 1814, datter af Bendt Ejstrup fra Ejstrup i FASTER:

Deres børn Jesper * 1765, † 1827 (gaardmand i Flask, Bølling; ~ 1798 med Birgithe Poulsdatter; 1 søn, 1 datter); Helene Marie * 1767; Edel * † 1768 og Maren * 1768; Niels * 1769, † 1770; Edel * † 1771; Anne * † 1775; Niels * 1776, † i beg. af det 19. aarh. (somsoldat i Elmshorn, Holsten); (N+O) Bendt og Morten.

BENDT SVENDSEN, FASTER

N Bendt Svendsen * 29.8.1779, † 28. 1. 1869; gaardmand i FASTER Kirkegaard, FASTER; gift med

Johanne Mortensdatter fra Holmsland, * 1792, † 21.6. 1870:

Deres Børn:

A Svend, B Kirsten Margrethe, C Hans, D Morten, E Mariane, F Else, G Mads, H Niels.

A Svend Bendtsen * 8.7. 1814, d 10. 11. 1902; gaardmand i Ravnsbjerg, Brejning; gift med Mette Lauridsdatter, datter af Laurids Hansen, Egeris i Nr. Vium:

B Kirsten Margrethe Bendtsen * 14.3. 1817, ; gift med Knud Jensen, gaardmand i Tolsgaard, Herborg:

C Hans Bendtsen * 6.11.1819, †2.7.1903; gaardmand i Klokmosen, Fæst; gift med Mette Jensdatter (Vestergaard).

D Morten Bendtsen * 15. 3. 1823, †6. 4. 1904; ejede Lille Sudergaard i Bølling; gift med broderen Hans's steddatter

Kirsten Vestergaard Sørensen. E Mariane Bendtsen * 23. 3. 1826; gift med Niels Pedersen, Søndergaard, Fæst;

F Else Bendtsen * 3. 12. 1829; var gift med Peder Jensen (Mølle), gaardmand i Knorborg, Fæst.

G Mads Bendtsen * 3. 9. 1833, †8. 8. 1898; gaardmand i fødegaarden; gift med broderen Svends steddatter Dina Madsen:

Deres søn Bendt Bendtsen er far til Mads Kirkegaard Bendtsen ~ med de Else Margrethe Jansen, Jens Peder Bendtsen ~ Kristine Marie Søndergaard

Pedersen; deres søn; Mads Bendtsen er far til Kristian Nygaard Bendtsen ~ Ane Kirstine Andersen; deres søn Svend Ravnsbjerg Bendtsen, Lem, ~ Louise

Dorthea Pedersen.

H Niels Bendtsen * 19.3.1838, † 14-4-1913; lærer i Bølling; gift med Dorthe Marie Madsen, datter af Mads Miltersen, Ny Fastergaard;

Viggo Bendtsen's fortællinger

Afskrift efter Viggo Bendtsen optegnelser om slægten Bendtsen. Se også Peder Bendtsen's Studier og Minder om samme.

Mariane Madsdatter født 1755, død 1854. Gift med Morten Mogensen Søe, Sønder Bandsby, Holmsland, ca. 1790.

Han var søn af Mogens Søe, samme sted, og hustru Mette Thuesdatter.

Morten Søe født 1742, død 1825. (Hardsyssels Årbog 27. B. 1933)

De kom til at bo på hans fødegård. Den er stadig gået i arv til efterkommere. Efter al sandsynlighed har den været i slægtens eje i mindst 350 år .

Morten skal have været noget slem i munden og vanskelig. Mariane skal have været en meget rar kvinde, og vist nok snild i tale.

Min far, Niels Bendtsen, lærer i Bølling, født 1838, død 1913., hvis mormor Mariane var, yndede at fortælle, at hun havde været med til at vogte fårene for ulve på heden ved Herborg. Sammen med en dreng jog hun engang en ulv på flugt.

Undertiden gjorde de fra Storgård hoveriarbejde på Lundenæs. På en sådan tur kunne Mads Andersen (Marianes far) have et stykke brød med tillige med et stort ben. Marven fra benet brugte han som smør.

Storgård i Herborg brændte i året 1778, beskrevet i P. Bendtsen's, Fortællinger om slægten.

Mariane var 23 år dengang. Hun var løbet ind i det brændende hus for at redde noget kød, og mens hun var derinde, skred taget. Den ulykkelige pige krøb i sin forfærdelse ind i bageovnen, og det blev hendes redning. Der sad hun, til huset var nedbrændt.

Hun hørte, hvordan de jamrede derude for hendes skyld. Hun har vel råbt til dem, hvor hun var, men hendes stilling var dog i høj grad faretruende. Skorstenen kunne jo vælte, eller en del af det brændende tømmer kunne falde ned og knuse ovnen, og så heden og røgen hun har været omgivet af. De derude har selvfølgelig gjort, hvad de kunne for at hjælpe hende, og hun kom ud uden at have taget skade.

Min faster, Mariane Søndergaard, som jeg engang har hørt fortælle om denne begivenhed, sagde: - at de troede, at det var dem, de boede under tag med. der havde påsat ilden.

Faster Mariane har endvidere fortalt mig om hendes mormor, Mariane Søe: Engang var hun plaget af gigt, og så havde hun hørt om en "klog" mand oppe i Skarrild og vilde så rejse op til ham for at få et råd mod gigten.

Hun havde imidlertid søskende i Faster og Borris, de sogne hun skulde igennem på rejsen, og har måske ved den lejlighed besøgt flere af dem; i alt fald besøgte hun sin søster Kirsten. Hun var gift i Tarp i Borris på den gård, der nu er landbrugsskole. Hos sin søster blev Mariane rådet fra at rejse videre; men hun vilde nu derop alligevel.

Da hun kom til "doktoren" i Skarrild, så viste han sig så alvidende, at han kunne sige til hende: "Nå, de kund da et fo dig fræ å ta herop. " Han vidste allerede i forvejen, hvad de havde sagt i Tarp.

Mariane fik følgende råd af ham mod gigten: En skade skulde skydes i "æ fløwt" og sprættets op straks og lækkes på det syge sted. Hvorvidt midlet virkede, melder fortællingen intet om, men det har nok gjort gavn, eftersom hun blev så gammel, nær op mod 100 år. Det kunne synes lidt mærkeligt, at en Holmbo i de tider fik sin kone så langt øster fra. Afdøde Chr. Søbølstrup, som også var blandt deres efterkommere, mente at kunne forklare sagen på den måde, at da Holmboerne ikke selv var tilstrækkelig forsynede med lyng og hedetørv, så hentede de det oppe i hedeegnene mod øst, sådan var Morten kommet til Storgaard, og derved var så bekendtskabet blevet indledt mellem ham og Mariane. Og det kan være ret sandsynlig.

Mariane Madsdatter døde den 20. januar 1854, 98½ år gammel, og blev begravet den 29. januar.

Morten Søbøl og Mariane havde 4 døtre, ingen sønner. De 3 af døtrene blev gifte og bosatte sig på Holmsland.

Den 4., Johanne, boede i Fæster, gift med gårdmand Bendt Svendsen, Fæster Kirkegård.

De havde 8 barn, i 1854 var de alle voksne, de 3 ældste gifte.

Svend Ravensbjerg	født 1814	død 1902
Mads	født 1834	død 1898
Kirsten Margrethe	født 1817	død 1907
Niels	født 1838	død 1913
Hans (Kirk)	født 1819	død 1903
Morten	født 1823	død 1904
Mariane	født 1825	død 1916
Else	født 1829	død 1916

Til den gamles begravelse på Holmsland skulde Bendt Svendsen og Johanne og deres hjemmевærende og ugifte børn jo med. De er naturligvis kørt meget tidligt hjemmefra om morgenen, og er vist kørt gennem Bølling til Hanning Hedegård for des snarere at nå landevejen.

Som de var kommet et godt stykke frem i Bølling, opdagede de, navnlig til kvindernes forfærdelse, at de havde glemt kappekurven med moderens og døtrene Marianes og Elses kapper. Kapperne skulde de, som skik var, have på når man kom hjem til gården fra kirken.

Hvad var der dog at gøre? Det var folk, der satte pris på at tage sig godt ud, og de satte sig meget nødig ud over skik og brug. Og sidde ved begravelsesgildet uden kapper - de, der var af den afdødes allernærmeste - nej, det kunne de ikke.

Een måtte af sted hjem efter kurven. Sønnen Morten, han var snedker og var en 30-årig karl, måtte hjem efter den. Den yngre søn Mads har nok været kusk. Nå, de så sig nødsaget til at køre videre, mens Morten først måtte løbe til Fæster Kirkeby efter omtalte kurv, og derfra til Sdr. Bandsby på Holmsland. Men de mente, at han nok

kunne nå at komme til begravelsesgården med de uundværlige kapper til, følget kom hjem fra kirken. Gården ligger ikke langt fra broen over Von å til Hee.

Min faster Else, som jeg har hørt fortælle om denne tildragelse, føjede til: "A wor enda kyw å et for Måtten, da han skuld teen".

Han satte vel så lige til ad Faster som muligt. Han kom i al fald til Gasdalgård i Bølling. Der gik han ind og fik sønnen Hans Kragmose til at løbe til Faster efter kurven, så han selv kunne hvile lidt imens. Så vidt jeg ved, lykkedes hans kapløb fuldt ud, så han nåede frem til Sdr. Bandsby i rette tid.

Johanne og Bendts søn, Hans Bendtsen (Kjerk), født 1819 d. 1903, blev gift med Søren Vestergaards enke, Mette. De boede i Klokmose i Faster.

Under krigen i 1864 havde Hans Kjerk en ubehagelig oplevelse. Herom fortæller hans brodersøn, Svend Bendtsen, til Skjern Dagblad:

Vi har indsat artiklen i slægtsmappen, (Æ mand skuld baare skydes)

For godt 100 år siden levede der i Faster Sogn en kvik og opvakt ung mand. Om vinteren virkede han som skolelærer, samt også som spillemand ved legestuer og lign. og om sommeren som Engmester. Senere da han var blevet gift, overtog han en gård i Klokmose i Østersogn, som han drev i mange år.

Det var min farbroder Hans Bendtsen, født 6. Nov. 1819, d. 2. juli 1903.

I det bevægede år 1864, da han altså var 45 år, kom en sen forårsdag sognefoged Jens Lauridsen op til Hans Bendtsen med den besked, at der var kommet bud fra Hanning Hedegaard, der dengang var kro, at en vogn fra Faster i lynende fart skulde stille der for at transportere tyskere med bagage til Holstebro, og sognefogeden bad nu Hans Bendtsen påtage sig dette ikke særligt behagelige hverv.

Hans Bendtsen var kommet i seng og var just ikke glad for at komme op og nyde denne "ære", men hans kone Mette, sagde, at han helst måtte tage afsted.

I en fart fik Hans Bendtsen så et køretøj i stand og begav sig så på den 7 - 8 km lange vej til Hanning Hedegaard.

Ankommet hertil blev der læsset nogle kapper og anden bagage på vognen, et par flasker spiritus kom der også med, men trods det sene tidspunkt syntes tyskerne ikke at have travlt for at komme afsted. De drak videre på kroen.

Den stadige venten blev omsider Hans Bendtsen for meget. Irriteret læssede han - eller smed - alt af, og et par flasker gik i stykker.

Han kørte så af Klokmose til, hvor han sent på natten gik i seng igen. - Kort blev dog søvnen, han fik.

Da det endelig behagede tyskerne at bryde op og køre mod Holstebro, blev de nærmest rasende, da de opdagede, at køretøjet var væk. De råbte op og vilde have fat på den ulydige og forvorpne synder, der havde smidt deres kapper og den fine spiritus af vognen. Og flaskerne var i stykker! Den herre skulde omgående skydes!

De tvang kromanden, Chr. Sørensen, til at køre dem op til dette afskyelige menneskes bopæl, så vilde de selv ordne resten.

De kom godt nok derop og vækkede de sovende på en noget utiltalende måde. Og nu vil vi lade Hans Bendtsen selv fortælle videre med hans egne ord, som han så ofte har berettet tildragelsen for os børn, hvad der altid morede os meget, selv om virkeligheden jo var alvorlig nok.

"A moet jo op i æ båer skjowt å lokk op for di herrer. AAH, hwor di skjældt uer! Jen a' dem kund snak let dansk, men han bandet o tysk, å di hogg djer bajonetter op i æ lowt lig te æ hiel hus restet, å Mætt wår lig ve å pjæw, å hun såe, di skuld vær rolle, men det bløw et ett bejer aw. Han, der kund let dansk, såe, te hun skuld hold hinne kjæft! Æ mand skuld jo bare skydes!

De wår da et nowwet å gjæl op øwwe, men hans væsmelige hue er snaar for grem en begrawelsesplads for wor kjøn blykuller - mint ham æ tysker.

Nå, der wår jen, der ga mæ en ordnlig rap i æ baaer R.. mæ hans sabelskie, a ku nok mærk, de ett wår hans ejen bagdiel, han slu i.

Men endelig kom vi da a stej te Hanning Hiegor, - de vel sej, a mot ett kyer mej, a mot ræend ve æ si å æ uen lissom en anden hund.

Da vi kom te Hanning Hiegor, skuld æ tyskere jo selvfølgelig ha en gjenstand eller tow i glee øwwer æ fangst, de haad gjoer.

Endelig kom vi astej te Holstebrow, nowwer waar kyerend, å nowwer waar riend, men a moet ræend, å nær a ett kund følle mej, kom der jen å ga mæ en spark i æ nakk eller i æ røkk, å så såe han Hopla!

Saa fond a oe å ta æ træsko i æ håend, de lettet lidt, men så bløw der kommandiert: Halt!

Å en galle pjalt te tysker kom hen te mæ å skjældt uer o nowwenlunde dansk; men han bandet o tysk. Han såe blandt andet: " Tror du måske, vi vil overlade din elendige bælg til din so til kone med ligeså mange huller på sokkerne som der nu i morgen bliver i din usle krop? Nej tak! Stik du nu fusserne i dine træsko. Du løber jo godt, og når du bare løber til Holstebro, så er du færdig, kaput - forstår du.

Nå, der wår jo ett andt o gyer ind o mæ æ træsko ijen å så astej i traw. A tændt som så, te nær vi kom te Ravnsbjerg, hur der wår kruer, å mi bror Svend wår kruermand, så skal vi wal ind dæer, å så ka a wal fo en lelle hwiel, å ka bjerre mæ en melmad ve mi broer. - men såren gik et no ett, vi kjor forbi, å a moet jo ræend mej.

Da vi så endelig kom te Agerfeldt kruer, holdt æ optog stell, å æ tyskere skuld ind, men a moet pæn blyw udenfor. Men så kom Svend Agerfeldt uer te mæ me en par meldmader, å de waar a glæe ve, a waar sulten.

A såt mæ nier o en sætkrøw å oer å en meldmad, men så kom der en tysker, så møj en støk galle pjalt, å ga mæ jen ve æ hue, ret så æ meldmad fløw hen i æ skidt, å han såe, sådn nowwet som ilywwel skuld skydes i måen kund wal nok stå op så læng.

Nå, endelig kom vi da te Holstebrow, å der bløw a smidt ind i en wandhus, å æ daer bløw sømmet te. Men dæer kund en jo da sej nier. - Nå, men æ daw atter bløw a gin fri."

Med Hans Bendtsens frigivelse foregik det nu på den måde, at P. Schmidt, Ny Mølle i Lem red til Ravnsbjerg i Brejning og fik Svend Ravnsbjerg - Hans's broder med til Holstebro. De havde en ledig hest samt en god pengepung med. Men hvad den tur kostede dem, fik ingen at vide.

Svend Bendtsen (Avisen skriver: Svend R. Bendtsen) Højmark

Johanne Mortensdatter født 1792, død 1870.

Gift 10. oktober 1813 i FASTER kirke med gårdmand i FASTER Præstegaard, Bendt Svendsen, født 1779, død 1869. (Se FASTERgårdslægten). Født i Ånum.

Farmor Johanne omtaltes af sine børn og sønnesøn, Mads Svendsen, Egeris - på hans gamle dage - som en meget velbegavet kvinde, men en anden sønnesøn, Bendt Kirk, vil tilføje, at hun var noget skrap.

Om hendes ydre ved jeg ikke meget, der findes intet billede af hende. I sine velmagtsdage var hun ret høj af vækst "Mi muer waar en housom stuer kvind", sagde far. Den høje vækst, som også kendes hos så mange blandt den øvrige familie fra Søe på Holmsland, arvede alle hendes børn med undtagelse af Mariane.

Det blev fortalt, at da hun 21 år gammel blev gift med farfar, Bendt Svendsen, var hun ikke meget indtaget i ham, ligeledes at hun ikke vilde "kendes ved" sit første barn, (Svend Ravnsbjerg).

Jeg ved dog ikke rettere, end de levede godt sammen. De fik FASTER Kirkegaard, eller rettere FASTER Præstegaard, som er dens rette navn, efter et par gamle folk, som de begge var i slægt med, således at Johanne var en søsterdatter af manden, Hans Madsen eller Hans Kjerck, som han nævnedes, (kommet fra Storgaard i Herborg), og Bendt var en søstersøn af konen, Margrethe Bendtsdatter.

Bendt var af middelhøjde, mindre end hans sønner, rask i sine bevægelser, hvad egentlig ikke kan siges om sønnerne med undtagelse af Mads.

Far mente, at hans søster, Kirsten Margrethe, i særlig grad lignede deres far af ansigt. Morbror Milter, som jo havde kendt den gamle Bendt Svendsen, sagde om min broder Frederik: "Han har den bendtske næse".

Bendt var god til at synge, og sang en tid ofte i FASTER kirke i stedet for degnen i Borris, som må have været kirkesanger i begge kirker. Da min far, Niels Bendtsen, blev lærer og kirkesanger i Bølling, sagde en gammel kone, der havde tjent hos Bendt Svendsen, om far: "De waar lieg som en kund sie Bænd", når han sang i kirken.

I dygtighed som i begavelse stod Bendt sikkert meget tilbage for Johanne; men han var god, som dagen er lang. Far så vel mest op til sin mor, men det forekommer mig, at hans far stod hans hjerte nærmest.

Bendts forældre var Svend Nielsen og Else Bendtsdatter. De havde 3 sønner, som nåede skelsalder, Niels, Bendt og Morten, de to sidste var tvillinger. De lignede hinanden så meget, at forældrene måtte have mærker på dem i deres barndom, for at kende dem fra hinanden.

Som dreng havde Bendt passet stude på Lundenæs, og han var dygtig til at bruge en hølé, han opholdt sig også en del af tiden hos sin moster Margrethe, gift med Hans Kjerk i Faster Præstegaard. Gården som han siden blev ejer af. Han havde legeskammerater på Fastergaard.

Morten kom til at bo på Brunbjerg i Borris, den gård er endnu i hans efterkommeres eje.

Svend Nielsen hørte til Brødremenigheden, (Fortegnelse over dens medlemmer i Skjern i 1801.)

Omkring 1800 var næsten alle Europas lande mere eller mindre indviklede i Napoleonskrigene, også vort land kom med. Den unge Bendt Svendsen blev indkaldt til Hæren og skulde lære i den Holstenske by Elmshorn.

Vi nutidsmennesker kan vel vanskeligt forestille os, hvor lang og besværlig rejsen derud må have været, og formålet med rejsen var at blive soldat ude i et fremmed land blandt mennesker med et fremmed sprog. Men trods de triste udsigter var der dog noget, Bendt glædede sig til, og det var at blive modtaget i Elmshorn af hans 3 år ældre broder, Niels, som allerede var soldat der. Han kunde jo hjælpe ham til rette med mange genvordigheder i førstningen.

Da Bendt nåede Elmshorn, blev han ikke modtaget af Niels. Han var død ganske kort før Bendts ankomst.

Det var et hårdt slag for Bendt. Som gammel mand sagde han hvert år, når der nåedes en vis dato hen på sommeren, hvor mange år det nu denne dag var, siden hans broder Niels døde i Elmshorn. Den dato glemte han altså aldrig.

Jeg ved ikke af, at Bendt Svendsen var med i noget slag, men hans udfærd varede nogle år endda efter soldatertiden. Han tog nemlig tjeneste i æ Søndén, hvor ved jeg intet om og heller ikke, hvornår han kom hjem. Han lærte at tale tysk, og han havde ikke glemt det i 1849. Da blev Vestjylland, som så mange andre egne af landet oversvømmet af tyske krigsfolk. En trop kom til Faster Kirkegaard.

De vilde have deres heste ind i laden. Døren var for trang, så slog de dørkarmen ind, endvidere væltede de en skillevæg i laden for at få tilstrækkelig plads til hestene. Og de var ret brøsig. Så gik den gamle Bendt ud til dem, vel for at tale dem til rette, og han tiltalte anføreren på tysk. Det havde den virkning, at officeren sagde, at han nok skulde holde styr på sine soldater, men om nogle uger vilde der komme 1500 saksere, og dem kunde han ikke love for. De kom dog ikke, det satte Fredericiaslaget bom for.

Nogle af soldaterne kom ind i dagligstuen, der hang sønnen Hans's violin, så vilde tyskerne til at danse, da de så den. Hans måtte til at spille for dem, og de vilde danse med døtrene, Mariane og Else. "Vi waar kyw aa et", sagde faster Else, "men faaer såe, I ka jo wal dands mæ dem". Mere er der ikke fortalt om det bal.

Men befalingsmanden har jo nok holdt disciplin blandt sine folk, som han havde lovet. Han havde befalet dem at vise respekt for den gamle mand.

I de samme urolige dage var der barnedåb hos Mads Miltersens på Ny FASTER-gaard, der var født en datter den 4. maj, St. Bededag, nemlig min mor, Dorthe Marie Madsen. Man var bange for de tyske gæster, de viste sig af og til, så her så der. På festdagen havde man derfor skjult suppegryden i en rugager uden for gården.

Den dag kom tyskerne ikke, men en anden dag kom der nogle. Da var Mads Miltersen ikke hjemme. Han var ude i Astrup Hede med nogle stude, der skulde skjules derude for tyskerne. Soldaterne var dog flinke, en af dem satte for spøg sin pikkelhue på en lille drengs hoved, det var den 4-årige Milter, sønnen på gården, han stod i stuen og betragtede dem.

I 1813 blev Bendt Svendsen og Johanne Mortensdatter, som alt nævnte gifte, han var da 34 år.

I vort lands historie er 1813 et af de årstal, man husker som betegnende noget ydmygende og sørgeligt. Da indtraf den ofte omtalte statbankerot, og den deraf følgende store forarmelse for land og folk, som varede til op imod 1830.

Det har selvfølgelig også svedet til hjemmet i FASTER Præstegaard. Nogen videre velstand blev der vist aldrig.

Bendt og Johanne fik 8 børn, 5 sønner og 3 døtre. Den yngste af dem var over 60 år, inden nogen af flokken døde. Der var 24 år mellem den ældste og den yngste.

De sidste 13 år Bendt levede, var han blind, men han bar sit tunge kors med beundringsværdig tålmodighed. I sin uvirksomhed gik han ofte og sang salmer som, "Den yndigste rose er fundet", (den nævnede Mads Egeris som brugt af den gamle). Far mente, at en del af den gamles sange havde han fra Brødremenighedens tid i Skjern, han har husket dem fra sin tidlige ungdom.

Engang svækkedes den gamle blinde mand også meget på hørelsen, det blev han bange for, skulde han blive både blind og døv; og far kom engang til at høre, hvor inderlig han bad til Gud om, at han dog måtte beholde hørelsen. Og han fik det, han bad om, for døvheden fortog sig.

Han led af en anden svaghed, vistnok spleen, (uro i benene). Den ytrer sig som en indre uro i lemmerne, den kommer tiest om natten, særlig i sommertiden, varme. Selv om den ikke volder pine, så gør den, at det er umuligt at holde ben eller arm, hvor den huserer i ro, så der kan gå mange timer af natten uden søvn, eller med meget dårlig søvn.

Han led af denne uro allerede som soldat, og den blev ved at følge ham op i alderdommen.

Viggo Bendtsens optegnelser slut.

En slægts krogede vej gennem 500 år

Stående: Niels, Mariane, Else og Mads Kirk.
Siddende: Svend Ravnsbjerg, Kirsten Margrethe, Hans Kirk og Morten.
Alle Morten Bendtsen's søskende.

Det var. en stormfuld vinterdag i det herrens år 1500, at Kong Hans drog på et imperialistisk felttog til Ditmarsken og indkasserede et velfortjent nederlag.

Han døde dog ikke ved den lejlighed, og først 13 år efter, da Bølling Herred havde kongebesøg, mødte Kong Hans sin skæbne på grund af en forkølelse, pådraget efter et bad i Skjernåens vande. På samme tid boede der i Opsund en mand der hed Graus Bendtsen. Det er vel rimeligt at tro, at denne mand har haft sin bopæl ved vandløbet, som løber gennem Opsund.

Graus Bendtsen er en sandsynlig forfader til den Bendt Andersen, som i 1630 blev født i Søndergaard i Sædding, og fra da af er Bendtsens slægtsveje klarlagt

Bendt Andersen blev gift med Margrethe Pedersdatter, og de havde Søndergaard i Sædding samtidig med at filosoffen Søren Kierkegaars tipoldefar, Jens Andersen, fra Videbæk drev landbrug på Astrupgaard i FASTER sogn. Bendt Andersens datter Else, født 1678, blev 8. juni 1704 viet til Lars Jensen fra Klap Mølle i Velling.

Dette par fik en søn, som hed Bendt Larsen, og som 20-årig tog han bopæl i Ejstrup. På den tid omkring 1730, var der en tilfredsstillende ulvebestand i Ejstrup, og Bendt Larsen udviklede sig til en dygtig ulvefænger. Mangen ulv måtte med fra ulvegravene i Ejstrupdalen og til herredstinget på Skræbsgaard i Hanning. Når ulven var blevet hængt i galgen på behørig vis, blev fangstdusøren udbetalt.

Bendt Larsen havde tre børn, Lars Bendtsen, som blev gårdmand i Søndergaard i Sædding, Margrethe, som blev gift med Hans Madsen fra Storgaard og fik bopæl på Kirkegaard i FASTER, og Else, som blev gift med Svend Nielsen i Aanum. Det var deres søn, Bendt Svendsen, som i 1813 blev gift i vistnok Gl. Sogn kirke med jomfruen Johanne Mortensdatter, hvis mor ved en brand i Storgaard i 1778 på et hængende har var blevet flammernes bytte.

Her skal i det følgende berettes, hvordan Herborg på en råkold oktoberdag blev begivenhedernes centrum.

Den røde hane galede i Herborg

Som navnet antyder var Storgaard den største gård i Herborg på den tid. På det tidspunkt var gården beboet af to familier. I den ene halvdel boede Chr. Mikkelsen, i den anden - og bedste boede Mads Andersen sammen med hustruen Kirsten og sønnen Hans Madsen og datteren Mariane.

De levede deres nøjsomme liv i Herborg og i stille resignation over de vilkår, som datidens Schlüttere i København bød dem. Men i 1878 vederfaredes der dem en stor ulykke.

Det var 19. oktober, endda en mandag morgen, da der pludselig udbrød brand hos Chr. Mikkelsen, og da længerne var sammenbyggede, varede det kun få minutter, før hele gården stod beboere måtte skyndsomst forlade huset, og næsten uden tøj på kroppen

stod de i behørig afstand fra gården og stirrede fortabte på det knitrende bål.

Da opdagede de pludselig, at Mariane ikke var i blandt dem. Hendes forældre nærrede en velbegrundet angst for hendes skæbne, men det viste sig, at hun ved strålende konduite havde reddet livet. Hun havde indset det umulige i at slippe ud af den brændende bygning og havde resolut søgt tilflugt i den store bageovn, hvor hun havde lukke lågen bag sig.

Mens ilden buldrede udenfor lå hun lunt og velbevaret her, og da branden var døet ud, kunne hun uskadet sparke lågen op. og sådan tren hun til alles forundring ud på gårdspladsen. Det har givet været et pragtfuldt skue, da hun stod i sit tynde lin, tilsodet som en skorstensfejer. Og det var lykkelige forældre, som kunne tage imod den datter, som de havde frygtet var blevet flammernes bytte.

Ved det efterfølgende brandforhør deltog Jørgen Larsen, Birkmose, og Lars Sørensen, Tulsgaard, men brandårsagen blev ikke klarlagt. Der skumledes dog om at det var Chr. Mikkelsen, som på grund at naboens bedre bolig havde antændt branden. Bygningerne blev genopført, og i 1780 købte pastor Hans Steensberg i Vorgod den store gaard af Lundenæs, og Mads Larsen fik fornyet sin fæstekontrakt hos pastoren.

På den tid kom en ung mand, Morten Søe agende fra Holmsland til Herborg efter et læs lyng. Her traf han den nu 25-årige Mariane Madsdatter af Storgaard, og han kunne nok se, at hun var en vakker pige. Mariane fattede også sympati for ham, og de blev

formælet i Vorgod kirke og flyttede til Holmsland. Her fødte Mariane i 1792 en pige, der kom til at hedde Johanne Mortensdatter. Hun blev i 1813 gift med Bendt Svendsen fra Aanum. Mariane Madsdatter døde i 1855 næsten 100 år gammel.

Soldat under napoleonskrigen

Bendt Svendsen blev født i Aanum 1779, og hans forfædre havde deres rod i Ildsgaard ved Sunds. Bendt Svendsen var i en halv snes år soldat i det holstenske nær Elmshorn. På daværende tidspunkt var tåbernes helt, Knud Damgaard, en ukendt person, så det danske forsvar var placeret i en fremskudt position. Men endelig var krigen forbi for Bendt Svendsen, og han kunne vende hjem til sin Johanne og kort efter ringede bryllupsklokkerne i Gl. Sogn kirke.

De købte Faster Kirkegaard, som havde et areal på 90 tønder land, og her levede de i en årrække. De fik otte børn i tiden 1814-1838, og de fik alle et langt liv og var på smukkeste vis med til at præge den vestjyske bondes anseelse. De havde talent for sang og musik, og i 100 år skiftedes medlemmer af Bendtsen-slægten til at være kirkesangere i Faster og Bølling kirker. Ved en sammenkomst i 1898 blev de otte søskende fotograferet, og dette billede findes i Faster Sognearkiv. Disse børn født i Faster Kirkegaard blev i daglig tale kaldt Kirk.

Den første i flokken døde i 1899 og i 1916 gik den sidste bort Disse otte børn skal her kort omtales.

Kromanden i Brejning

Den ældste hed Svend og fik bopæl i Bredning. Han var i tiden fra omkring 1840 til 1880 kromand i Ravnsbjerg i Brejning sogn og derefter landmand i Ølstrup indtil sin død i 1902. Den stabilitet, som var kendetegnende for krophodlet i Svend Bendtsens tid har ikke været så fremherskende i dette århundrede, og selv initiativet fra »de tolv brejningensiske apostle« blev en behersket succes. Da Svend Bendtsen flyttede fra kroen udtalte han ved afskeden, at han igennem de mange år ikke havde drukket spiritus, så han har været en ædruelig mand. Som et kuriosum kan det nævnes, at Videbæk byråd gennem en årrække har været beriget med et ambitiøst medlem, valgt i Nr. Vium kredsen, som er oldebarn af Svend Bendtsen - og næsten lige så ædruelig som han.

Margrethe Bendtsen blev gift med Knud Jensen i Tulsgaard i Herborg, ikke fjernt fra det sted, hvor hendes mormor nær var brændt inde. Navnet Margrethe har været i slægten i næsten 350 år.

Hans Bendtsen, født 1819, blev gårdmand i Klokmose, hvor Lykke Birkmose senere fik sit virke. Han var i 1864 på kant med den tyske besættelsesmagt og måtte løbe fra Klokmose til Holstebro under tysk kommando. Han nåede dog aldrig at få den gule føretrøje for sin præstation.

Morten Bendtsen blev gårdejer i Sudergaard i Bølling og gift med Kirsten fra Klokmose. Hun var en poetisk natur, angiveligt på grund af slægtsskab med Søren Kierkegaard.

Mariane Bendtsen blev gift med Niels Pedersen Søndergaard i FASTER, og blandt deres efterkommere er trangen til sang og musik nedarvet ved Niels Pedersen. Han var med i slaget ved Fredericia 6. juli 1849.

Else Bendtsen blev gift med Peder Jensen i Knorborg i FASTER.

Mads Bendtsen blev gift med Dina Madsen fra Ravnsbjerg i Brejning. Han var nævnt op efter oldefaderen i Herborg, Mads Andersen, Han blev ejer af sit fødehjem, Kirkegaard.

Den sidste af flokken - og vel nok den første grundtvigianer i FASTER - hed Niels Bendtsen. Han fik sin læreruddannelse i København, og her færdedes han i samme kredse som datiden åndskæmpe, N. F. S. Grundtvig. Han var gennem en lang årrække lærer og kirkesanger i Bølling.

På Kirkegaard, hos Svend Bendtsen, kom mange af sognets folk. Således også en dag i slutningen af juli 1850. Da kom en ældre kone, som glædesstrålende kunne fortælle, at der havde stået et stort slag, som danskerne havde vundet. Det var det blodige slag på Isted Hede, 25. juli, hun omtalte og samtidig gav hun udtryk for sit nationale sindelag i en noget anden sammenhæng end den, der udvises, når et danske fodboldhold har vundet over et ditto fra en sydamerikansk røverrepublik.

I 1849 var FASTER besat af de tyske soldater, og deres opførelse lod noget tilbage at ønske, men efter at veteranen fra napoleons krigene, Bendt Svendsen havde haft en samtale under fire øjne med deres major blev forholdene bedre.

Tabet af Sønderjylland i 1864 har nok været svært at kapere for Bendt Svendsen.

Søskendeflokken var sidste gang fuldtallig i 1898, og kort tid efter døde Mads Kirkegaard Bendtsen, han som havde fødegården. I 1916 døde den sidste af flokken, men slægten lever videre.

Det er med velberåd hu, at en af disse har valgt sit domicil i Herborg i nærheden af det sted, hvor tip-tip-tip-oldefaderen Mads Andersen havde sig virke. Denne Vestkystens førende reporter i Herborg er desuden garant for, at ingen i Herborg og omliggende sogne behøver at være langhårede.

Æ mand
Skuld baare skydes
af
Svend Bendtsen

Hans Kirk Bendtsen
Klokrose i Østersogn

TRAGIKOMISK EPISODE FRA 1864, DA HANS BENDTSEN, KLOKMOSE I ØSTERSOGN, IKKE VILLE VARTE TYSKERNE OP. – EN BERETNING PRÆGET AF VESTJYSK LUNE OG FORTÆLLEEVNE.

For godt 100 År siden levede der i Faster sogn en kvik og opvakt ung mand. Om vinteren virkede han som skolelærer, samt også som spillemand ved legestuer og lignende, og om sommeren som engmester. Senere, da han var blevet gift, overtog han en gård i Klokmoose i Østersogn, som han drev i mange år. Det var min farbroder, Hans Bendtsen, født 6. november 1819, død 2. juli 1903.

I det bevægede år 1864, da han altså var 45 år, kom en sen forårsdag sognefoged Jens Lauridsen op til Hans Bendtsen med den besked, at der var kommet bud fra Hanning Hedegaard, der dengang var kro, at en vogn fra Faster i lynende fart skulle stille ved Hanning Hedegaard, for at transportere tyskere med bagage til Holstebro, og sognefogeden bad nu Hans Bendtsen påtage sig dette ikke særligt behagelige erhverv. Hans Bendtsen var kommet i seng og var just ikke glad for at komme op og (faa) denne "ære", men hans kone, Mette sagde, at han helst måtte (gøre det). I en fart fik Hans (tøjet på og sat) et køretøj i stand og (tog af sted) på den 7-8 km lange (vej til) Hanning Hedegaard.

Ryddede selv vognen

Ankommet hertil blev der læsset nogle kapper og anden bagage paa vognen, et par flasker spiritus kom også med,. men trods det sene tidspunkt syntes tyskerne ikke at have travlt for at komme af sted, de drak videre paa kroen. Den stadige venten blev omsider Hans Bendtsen for meget. Irriteret læssede han eller smed - alt af, og et par flasker gik i stykker. Han kørte saa ad Klokmoose til, hvor han sent paa natten gik i seng igen. - Kort blev dog søvnen, han fik.

Da det endelig behagede tyskerne at bryde op og køre mod Holstebro, blev de nærmest rasende, da de opdagede, at køretøjet var væk, de råbte op og ville have fat paa den ulydige os forvorpne synder, der havde smidt deres kapper og den fine spiritus af vognen. Og flaskerne var i stykker! Den herre skulle omgående skydes! De tvang kromanden, Chr. Sørensen, til at køre dem op til dette afskyelige menneskes bopæl, saa ville de selv ordne resten.

En usædvanlig tur

De kom godt nok derop og vækkede de sovende paa en noget utiltalende måde. Og nu vil vi forsøge at lade Hans Bendtsen selv fortælle videre med hans egne ord sådan, som han saa ofte har berettet tildragelsen for os børn, hvad der (også) morede os meget, selv om vi (vidste historien) jo var alvorlig nok.

"A maat jo op i æ baaer skjowt aa lokk op for di herrer. Aah, hwor di skjældt uer! Jen a' dem kund snak let dansk, men han bandet o tysk, aa di hogg djer bajonetter op i æ lowt lig te æ hiel hus restet, aa Mætt war lig ve aa pjew, aa hun saae, di skuld vær rolle, men de bløw'et ett bejjer aw. Han, der kund let dansk, saae, te hun skuld hold hinne kjæft! Æ mand skuld jo baare skydes! De war da't nowwet aa gjæl op øwwer, men hans væmmelige hue er snaar for grem en begrawelsesplads for wor kjøn blykuller - mint ham æ tysker. Naa, der war jen, der ga mæ en ordnlig rap i æ baaer r.. me hans sabelskie. A ku nok mærk, de ett war hans ejen bagdiel, han slu i. Men endelig kom vi sa astej te Hanning Hiegor - de vel sej, A maatt et kyer mej, A maatt ræend ve æ si aa æ uen lissom en annen hund. Da vi kom til Hanning Hiegor, skuld æ tyskere jo sel'følgelig ha en gjerstand eller tow i glee øwwer æ fangst, de haad gjoer. Endelig kom vi astej te Holstebrow, nowwer war kyerend aa nowwen war riend, men A maatt

ræend, aa nær A ett kund følle mej, kom der jen a' di riend slambere hen aa ga me en spark i æ nakk eller i æ røk, aa saa saae han: Hopla!

Saa fond A oe aa ta æ træsko i æ haaend, de lettet ledt, men saa bløw der komandiret: halt! Aa en galle pjalt te tysker kom hen te mæ aa skjældt uer o nowwenluend dansk; men han bandet o tysk. Han saae blandt andet: Tror du maaske, at vi vil overlade din elendige bælg til din so til kone med ligesaa huller paa sokkerne som der nu i morgen bliver i din usle krop? Nej tak! stik du nu fusserne i dine træsko. Du løber jo godt, og naar du bare løber til Holstebro, saa er du færdig - kaput, forstaar du.

Maatte ikke sidde

Naa, der war jo ett andt aa gyer end o me æ træsko æejn aa saa astej i traw. A tænt som saa, te nær vi kom te Ravesbjerg, hur der war krowwer aa hur mi bror Svend war krowmand, saa ska vi wal ind dær, aa saa ka A wal fo en lelle hwiel, aa ka' bjerre mæ en meldmad ve mi broer. - Men saaren gik de no ett, vi kjor forbi, saa A maatt jo ræend mej. Da vi saa endelig kom te Agerfeldt Krowwer, holdt æ optog stell, aa æ tyskere skuld 'ind, men A maat jo pæen blyw urrenfor. Men saa kom Svend Agerfeldt uer te mæ me -en pa meldmarrer, aa de war A glaae ve. A var sulten.

A saat me nier o en sætt' krøw aa
oer aa en meldmar, men saa kom der en
tysker - saa møj en støk galle pjalt - aa
ga mæ jen ve a hue, ret saadn te æ
meldmar fløw laant hen i æ skidt, aa
han saa sadn nowwet som i illywwaller
skuld skyres i maaen, kund A wal nok
staa op sa læng. Naa, endelig kom vi da
te Holstebrow, aa der bløw A smidt ind
i en wandhus aa æ daer bløw sømmet
te. Men dæer kund en jo da sej nier. -
Naa, men æ daw atter bløw A gin fri.

Med Hans Bendtsens frigivelse
foregik det nu paa den måde, at P.
Schmidt, Ny Mølle i Lem, red til
Ravnsbjerg i Brejning og fik Svend
Ravnsbjerg - Hans' broder - med til
Holstebro. De havde en ledig hest samt
en god pengepung med. Men hvad den
tur kostede dem, fik ingen at vide.

Svend R. Bendtsen
Højmark

Mads Andersen's
Fæstetid i Storgaard
i
Vester Herborg By

Vester Herborg By

1664 var der 8 gårde i byen. Deraf lå de 7 hele tiden under Lundenæs, medens de ottende ejedes af Velbårne Christen Lange til Brejninggaard, som senere afstod den til Lundenæs. 1688 er Sofie Rostrup kommet i besiddelse af en gård i Vester Herborg. I slutningen af 1700'erne blev alle gårde selveje.

Storgaard

Var forhen sognets største gård, deraf dens navn. Sagnet fortæller, at den var præstegård i den tid, Herborg, - før det blev lagt under Vorgod, - var et selvstændigt kirkesogn. Senere blev den bolig for herredsfogeder. Som saa mange andre gårde i Sagnet har også denne gennem flere hundrede år ligget under Lundenæs Hovedgaard. 1597 og 1599 fæstedes den af Niels Christensen, som i afgift måtte yde: " 2 sk. 2 alb. leding, 2 skp. havre, 5 ørte rug, 3 ørte byg, 1 faar, 1 gås, 2 høns, 1 skovsvin, 1 skovsvin, 1 fornød, 12 heste gæsteri".

1609 og 1635 beboedes Storgaard af Jens Jørgensen og ca. 1636 og 1645 af Herredsfogeden Jørgen Jensen, som sidstnævnte år havde en besætning paa 3 heste, 4 køer, 6 stude, og "ungnøder" og 20 faar. 1644 havde han en udsæd af 3½ tdr. rug, 2 tdr. byg og 4 tdr. havre. Efter hans død overtog hans enke, Karen, fæstet. Hun lever endnu 1651. Den næste fæster hed Jens Nielsen. Han nævnes i matriklen af 1664. 1688 bor der endnu kun en fæster paa gården, nemlig Mads Christensen, men i de næste hundrede år har Storgaard mindst 2 fæstere ad gangen.

Peder Pedersen

1705 bor Mads Christensen endnu i Storgaard, men havde da afstået halvdelen af denne til Peder Pedersen, som døde 19. februar 1717, 80 år gammel. Han efterfulgtes af sin søn Michel Pedersen, der i 1743 nævnes som en "formuende fæstebonde", som i Assing Sogn ejede en gård af htk. 3 tdr. 1 skp. 2v alb. Hans hustru kendes ikke, medmindre hun er identisk med den 86-aarige Apelone Pedersdatter, som døde i Storgaard den 3. marts 1770, eller med den 70-aarige Else Christensdatter, der døde samme sted den 5. september 1772. Michel Pedersen havde i sit ægteskab 9 børn, hvoraf vistnok kun fem når den voksne alder, nemlig

Ellen, gift med Mads Andersen Widebæk,

Maren, gift med Mads Andersen Storgaard,

Anna (eller Inger), gift med Niels Christensen i Vesterager,

Johanne, gift med Niels Madsen af Herning,

og sønnen Christen Michelsen, som efter faderen, der døde i 1772, 80 år gammel, faar fødegården i fæste.

Christen Michelsen var gift to gange. Med sin første hustru, hvis navn er ukendt, havde han datteren Mette, født 1769, og med sin anden hustru, Maren Olufsdatter, har han en datter Else, som døde 1779, 3 mdr. gammel.

Ved den tid Christen Michelsen er blevet mand i gården, den 23. september 1768, døde Peder Thomsen i Storgaard af et slag han fik i hovedet af en plejlstav. Han var 11 år gammel. Velsagtens er det en lille hyrdedreng, der her har måttet lade livet. I slutningen af det 18'de århundrede lod Christen Michelsen fuldstændig sin gårdspart splitte ad.

1797 solgte han en større parcel af htk. 1 tdr. 2 skp. 0 fdk. 16/20 alb. til Jens Jensen Højmose for 237 rdl. 1798 lod han ved auktion resten af gården sælge.

Laust Christensen Gregersen i Kjelstrup købte en parcel for 93 rdl. 3 sk.

Niels Jensen, Herborg, en engparcel,

Povl Madsen, Videbæk, en parcel for 220 rdl.,

Povl Henrik Frandsen i Videbæk en engparcel for 94 rdl., Jens Skalstrup i Lem en engparcel for 41 rdl.,

Lars Sørensen, Tulsgaard, en engparcel for 51 rdl.,

Anders Olsen Post, Herborg, ligeså en engparcel for 87 rdl., og endelig købtes hovedparcellen af htk. 1 tdr. 4 skp. 1 fdk. 1 alb. for 530 rdl. af Anders Madsen paa den anden gårdspart. Dermed er denne gårdsparts saga endt.

Mads Christensens gårdspart

1688 havde Mads Christensen hele Storgaard i fæste, men omkring 1700 eller måske allerede før måtte han afstå halvdelen af gården til Peder Pedersen. Mads Christensen døde den 11. april 1725, 81 år gammel. Hans hustru, Anne Jepsdatter (Jeppesdatter? /KP), fulgte snart efter, idet hun døde den 11. marts 1727, 73 år gammel. Men allerede 1717 havde deres søn, Jeppe Madsen, eller Jeppe Herborg, som han blev kaldt, overtaget deres gårdspart. Samme år holdt han bryllup med Anne Pedersdatter Fruergaard, datter af Peder Fruergaard i Videbæk. En broder til hende, Peder Fruergaard, døde i Storgaard 1747, 77 år gammel. Han boede først i Videbæk, senere i Herborg, og på sine gamle dage i Storgaard, Velsagtens hos søsteren, men dog vist uden at have del i gårdens drift. Anne Pedersdatter blev moder til fem børn:

En søn, Peder, og døtrene Kirsten, Ane og to af navnet Maren, hvoraf den ene døde som lille.

1755 havde Jeppe den sorg at miste sin hustru, men allerede året efter giftede han sig igen.

Også denne gang er hans hustru fra Videbæk, men hvad der er endnu mærkeligere, hun hed Anne Pedersdatter, som hans første hustru, og ligesom denne fødte hun ham 5 børn, nemlig Mads, Peder, Anna og desuden en Peder og Anna, der vistnok døde som små. Jeppe Herborg efterfulgtes af Jep Nielsen, der igen omkring 1768 afstod sin gårdspart til Augustinus Jensen, som var gift med en pige ved navn Maren

Christensdatter. Deres børn var Mette, Christen og Jens. Augustinus boede kun en kort tid i gården, thi 1773 har en ny mand, Mads Andersen, gårdsparten i fæste. Mads Andersen skiftede herskab, idet sognepræsten Hans Steenberg i Vorgod 1780 købte den halve Storgaard - måske den hele - af herremanden på Lundenæs, og i den anledning skulde han have sit fæstebrev fornyet. Mads Andersen måtte beholde den hidtil benyttede halve del af husene, salshus og udhuse, samt halvdelen af agre, eng, fædrift, lyngslet, tørveskær osv. Foruden kongelige skatter skal han betale pr. centner skat på Amtsstuen samt svare soldaterhold efter sit hartkorns størrelse med andre i Lægget, når en soldat skal lejes, "hvilke sidste tvende Dele jeg godtgør ham i Landgilde, således, at han kun svarer årlig 6 Rdl. Landgilde, som betales til 1ste Maj 1781 og fremdeles årlig, og foresten fri for al Ægtkørsel og Arbejde i alle Måder. Og skulde det ske, at jeg eller mine Arvinger vilde sælge hans påboede halve Part af Storgaard, skal det blive ham eller en af hans Børn, som Fæste på Stedet haver, overladt og skødet for den Sum a Eet Hundrede og tresindstyve Rdl., om han det vil købe. Al den Stund nu Mads Andersen holder sig overskrevne efterrettelig og er mig som Husbond hørig og lydig i alt tilliggende. Dette bekræftet med min Hånd og Segl. Hans Steenberg (L.S.) Vorgod Præstegaard., den 4. August 1780.

Mads Andersen var gift med en datter af Fæsteren Michel Pedersen på den anden gårdspart, Maren Michelsdatter, med hvem han har datteren Mariane, gift 1785 med Morten Søb Mogensen, boende på Holmsland, og sønnerne Christen, Jens, som døde 15 år gammel og Anders, der overtog gården efter faderen.

1790, den 7. oktober blev Anders Storgaard, som han kaldes, gift med Kirsten Christensdatter fra Sønderup i Nr. Vium Sogn, og har vel så fået fæstet på gården, som han 1797 købte til selveje af pastor Hans Steenbergs enke, Dorte Katrine, for 160 rdl. Året efter forøgede han sin ejendom betydeligt, idet han ved auktionen på den anden gårdepart købte hovedparcellen af denne for 530 rdl. 1834 ejedes Storgaard af Christen Hansen, som vist var gift med en datter af den forrige ejer. Efter at have boet her i en del år solgte han gården og flyttede til Vadgaarden, som han havde købt. Hans eftermand havde vanskeligt ved at klare sig og solgte derfor igen gården til Mads Nielsen, som heller ikke spandt silke ved den, hvorfor han senere afhændede den til Mads Storgaard fra Borriskrog. Dens nuværende ejer hedder Niels Grove Jensen.

I Christen Michelsens og Mads Andersens tid brændte Storgaard. Om Ildsvåden fortæller justitsprotokollen følgende:

1778, 27. Oktober, meldte sig til Retten Christen Michelsen og Mads Andersen begge af V. Herborg, som gav Retten bedrøveligen Tilkjende, at der sidstleden Mandag d. 19. Oktober i Dagbrækningen om Morgen opkom i Køkkenet ved siden af Salshuset, hvorved Køkkenet var, en skadelig Ildebrand hos Christen Michelsen, som de blev vækket, hans Kone og ham i Sengen, og kom tillige med Kone og Børn næsten nøgen ud. Hvilken Ildebrand i en kort Tid, skønt der dog, kom Folk til Redning, ej kunde dæmpes, men greb saa vidt om sig, at Ildens Lue ej allene reent

fortærede og opbrændte bemeldte Chr. Michelsens Sals og Vaaningshus, bestående af 10 Fag, og et Stykke af hans Fæhuus, omtrent 2 Fag, men endog hans Naboens, Mads Andersen, Salshuus, som var indbygget i den første skadelidendes, bestaaende af 12 Fag, og var Chr. Michelsens Huus i skikkelig beboelig Stand og det nederste af Salshuuset Egetømmer. Mads Andersen var nylig bygget for en a to År siden, noget hvert År. Disse 2de Bønder er af Lundenæs Gods og skatter efter Amtstueattest hver Hartkorn 5 td. 4 Skp. 3 Fdk. 1½ Alb., fremleveret under Hr. Amtsforvalter Lytkens Hånd. - Disse 2de beklagelige og skadelidende fattige Fæstebønder forklarer efter Rettens Tilspørgelse, og især Christen Michelsen, hvor ilden først begyndte, at de aldeles ikke vidste, hvorledes eller hvoraf Ildebranden havde sin Oprindelse; men bemeldte Chr. Michelsen forsikrede, at hverken ham eller hans Folk havde enten med Uagtsomhed med Ilden eller i andre Måder forårsaget sin og Naboens Skade ved samme Ildebrand. De beklagede også, begge skadelidende, med største Vemodighed, at de herved havde mist de meste af deres ringe Ejendomme og hver af dem alene bjerget to ringe Senge og den ene en og den anden to Kister; men i øvrigt blev baade deres Klæder og andet Huusgeraad opbrændt.

Til denne Forulykkelse og deres større Skade skede Ildebrand fremstillede disse 2de skadelidende Mænd, Christin Michelsen, og Mads Andersen, 4re Beboere og Gårdmænd, som er deres nære Naboer, for at give Forklaring om denne bedrøvelige Skade og paa Rettens Spørgsmaal eedeligen at give Oplysning om, hvorvidt de om samme Ulykke er vidende og øjensynlige Vidner. - Hvorpaa Rættens fremkaldede disse 4de Mænd, nemlig Søren Pedersen og Mads Nielsen af Herreborg, Lars Sørensen Tulsgaard og Jørgen Larsen Birchmoese, som bleve af Retten formanede at aflægge saadan Oplysning om denne Skeede Ildebrand, som de eedeligen kand bekræfte, hvortil de ei alleene som meldt bleve formanede, men endog betydede Eedens Kraft og Vigtighed.

Hvorpaa Rættens tilspurte dem først alle 4de først, om de ere beslægtede med disse skadelidende? Nej.

Hvor nær enhver af dem boede de 2 afbrændte Steder? De boede omtrent 100 Skaft, de andre dobbelt saa langt derfra.

Hvad tid de den Dag blev Ilden var? - De 3de Vidner hørte Skrigen og Jammer, hvorefter de løb strax i Dagbrækningen, men de kunde ikke se Ilden, før de kom nær til Stedet, formedelst stærk Taage. Paa hvad Sted i Gaarden de først saa Ilden, af Skorstenene ud af Huset? - Da de kom, stak Ilden ud af nær Side af Christin Michelsens Hus. - Om ikke Vidnerne søgte med størst mulig Flid i første Anfang at dæmpe Ilden, eller hvad der var Grund til, at det ikke skete? - Ilden havde taget saadan Overmagt indvendig i Huset, at de ikke kunde udrette noget til dens Dæmpelse formedelst Røg og Qvalm; men Fæhuset fik de reddet, efter at 2 Fag var brændt. - De afbrændte 2 Gaarde laa hinanden saa nær, at Salshusene var bygget ind i "hverandre".

Om Ilden da tog saa stærk Overhaand fra det første Sted, at Mads Andersens Salshus heller ikke kunde reddes? Nej, thi det var saa bespændt indvendigt af Ild, som løb rundt om indvendig, at der ingen Redning var undtaget for Fæ- og Ladehuset. - De kunde ikke gøre sig nogen som helst Forestilling om, hvorledes Ilden var opstaaet.

- I Løbet af omtrent en Stund var begge Gaarde nedbrændt og intet Tømmerværk til Nytte blev reddet.

I hvad Stand var de to Gaarde?

Christen Michelsens Hus var i skikkelse god Stand og beboelig, men Mads Andersens Gaard var bygget for 2 Aar siden med Egetømmer:, der var ingen bedre i hele Sognet. Christen Michelsens afbrændte Huse var næsten 2 Gange af Værdi, som det tilbagestaaede; men Mads Andersens Salhus var fuldkommen 3 Gange af Værdi, som det tilbagestaaede. Christen Michelsen fik reddet 2 maadelige Sengeklæder og Kiste, og Manden med Kone og Børn kom næsten nøgne ud. Mads Andersen fik ligeledes bjerget 2 maadelige Sengsklæder og 2 Kister - og kom ogsaa næsten nøgne ud. De brandlidte vare ædruelige, skikkelige Folk, og der var ingen Laster dem at tilegne.

Dette Vidne bekræftedes med Ed, hvorefter de skadelidte begærede Tingsvidnet i lovlig Form beskrevet.

Det skal imidlertid ikke være første Gang, at Storgaard er blevet hjemsøgt af Ildsvaade. Efter Traditionen skal Gaarden være brændt i 1ste Halvdel af det 18de Aarhundrede. Men det blev heller ikke sidste Gang:, thi 1920 brændte Gaardens Udbygninger, medens Stuehuset, der ikke var sammenbygget med de øvrige Bygninger, blev reddet.

Uddrag fra Jens Abildtrup, Vorgod sogn i Bølling og Hammerum Herreder.

46.4 Vorgod

Bogen tilhører mig

Kirsten Vestergaard

Foræret 14.10.1856

Kirsten Vestergaard Sørensen

Paa Skjærtorsdag 1857 rejste Morten Bendtsen (hendes tilkommende ægtemand) over til Lille Sudergaard i Bølling.

1856 kom vi af med vores Capellan C. Vilstrup.

1857 fik vi Capellan S. M. Gad.

- Gud unde os hans Ord at lære og forstaae
- at vi deraf den evige Salighed kunde naae –

Det ønsker Jeg
Kirsten Vestergaard Sørensen
Den 15. August 1857.

1858 den 8. Mai fik det ende paa vores Møgspreder.

Den 9. var Jeg på Dalagergaard med Ane (hendes søster). Den 13. havde vi Landinspecteur Tritman til at maale vor Ejendom. Den 23. var jeg til Pindsegilde.

I Juuni fik vi vores Klyne og Tørv hjem og en deel Lim (mergel) kjørt og spredt. Den første Juuli tog vi paa Skjern Eng, der var jeg med til den 4de, siden var jeg hjemme. Den 24. fik det ende med vores Højbjergning.

Den 29. var jeg i Ringkjøbing.

Den 8. August var jeg Fadder til Jan hans Søn (hendes fætter Anders Jansen, Bjergbo).

Den 27. var jeg til Borris Marked. Den 29. var jeg til Niels Søndergaards, der gik jeg en Spadserertur om Aftenen og da jeg kom hjem sad jeg oppe ved en Ko, men dog ikke sent.

Den 3. April 1857 var vi til Bryllup i Bjergbo med Hans Christensen og Mariane Andersen. (Hans Christensen var hendes fætter).

1857 den 27. September var vi til Bryllup i Vium med Jens og Kirsten Marie og Henning og Ane, men jeg var hjemme - Det glemmes ikke.

Vi i avlede 24 Læs Høe første Grøde, 28 Traver Rug, omtrent 100 Traver Havret, Hæstgrøde 16 Læs, 2 Læs Boghvede. (Det var avlen i 1858 på hendes fødegård i Klokmose, Faster).

Den 12. September holdt vor Præst hans Høstprædiken, og da var jeg i Kirke.

Den 10. Oktober var jeg til Bryllup med Mariane og Niels Søndergaard. (Mariane var Morten Bendtsens søster). Den 24. Oktober stod vores Bryllup i Klokmose og den 29. reiste jeg med min Mand til Lille Sudergaard i Bølling, det var i 1858.

- O gode Gud staae du os bi
og vær vor Lygte paa vor Sti-

Ensomhed jeg lever nu
iblandt fremmed Folk,
men Gud du mig ledsager
og vær mit Værn og Skjold.
Mit Hjerte tidt bispændes
af Længsel og af Frygt,
men snart igjen det kjendes,
at Gud selv gjør mig det trygt.
Opliver, styrker, trøster
og gjør mit Hjerte Fro.
O Gud du selv forlene mig
Kraft i Jesu Tro.

Den 1 ste November 1858 K.V.S.

Den 29. Oktober rejste jeg herover og November, December til Juel og den med levede jeg fornøjet og vel. Januar, Februar, Marts, April, Mai, Juuni og Juuli svandt hastig og godt, dog med Vekslede Skjæbne i den sidste Tid. Den 17. var jeg hjemme i Klokmose og den 21. Juuli velsignede Herren os med 2 Sønner - begge døde og den 27. blev de begravede.

- O Gud giv os den Christelige Tro

i den skal vi leve og stride.
I den er det godt at bygge og bo,
naar man tilsammen skal lide.
Hav Tak O Gud for din Bistand og Trøst
saa Trofast i Vexlende Dage,
i Verden er Sorg saa ofte vor Lod
i Himmerig slet ej det skal nage.
Hav Tak O Gud for hvad du har gjort
din Godhed er stor uden Ende,
dm længsel end bæres af os for de smaa
din Godhed vi dog skal erkjende,
ja, skulle til dig os henvende.
Herren gav og Herren tog,
Herrens Navn være lovet

af os

Morten Bendtsen og Kirsten Vestergaard Sørensen
Lille Sudergaard den 28. August 1859.

1859, det første Aar jeg var her i Lille Sudergaard avlede vi 11
Traver Rug, 11 Traver Byg, 18 Traver Havre og 19 Læs Høe.

Fra den 14. September til Juul havde vi stærk frost, som fortsatte
det meste af Vinteren. Men nu i April har vi smukt Vejr og Græsset
begynder at groe. - I Morgen er det Borris Markedsdag, men jeg
kommer ikke til Marked. Fra Juuni til August næsten regn hver dag
og ligesaa fra August til November.

1860 har jeg ikke faaet Tid tilovers at skrive i.- 1861 er snart
gaaet ligesaadan for nu er det snart November. I Morgen er det den
30. Oktober, og da skal vi til Bryllup i Hemmet med Anders
Christian Josvasen og Abeline.

Hele Vinteren har vi haft smukt Vejr næsten aldtid. Paa Søndag
var Morten og jeg Hjemme i Klokmose. I Dag er det Tirsdag og da
knyger det og Søren og mig er ene Hjemme. (Søren er hendes 2 år
gamle søn).

Den 25. Marts 1862

Paa Palmesøndag var vi til Bryllup i Klokmosen med Søren Olesen og Ane (hendes søster) Paa Paaskedag var vi i Tarp at besøge dem. Paa Paaskedag til Bryllup hos Degnen.

Fra Maidag og indtil Juuni var jeg syg. Fra Sant Hansdag og til Mikkelssdag havde vi vor gamle Stine.

I December Maaned rejste lille Søren til Klokmosen, i stedet for ham har vi nu en lille Bendt. I dag er det den 4. Januar 1863. Morten skal op til Faste Kirke til Julegilde, og jeg ønsker som saa - havde jeg endda haft Søren herhjemme i stedet for den lille bitte Bendt. (Søren, hendes ældste søn, bliver på dette tidspunkt da han er godt et par år gammel, sat i pleje hos dagbogsskriverens mor, Mette Jensdatter, der er gift anden gang med Morten Bendtsens bror, Hans Bendtsen. Årsagen til, at sønnen blev sat i pleje, og som hun nu har fortrudt, kendes ikke).

I Vinter har vi næsten ikke Frost haft, nu er det over Maidag. Bede Fredag var det 1 ste Mai, da var Jeg hjemme i Klokmosen. I Gaars var Jeg til Alters. I Dag er det Mandag den 4. Mai, og Jeg er ene hjemme med vores Pige (tjenestepige) Kirsten og lille Bendt. Det er deilig Foraars Veir, alting er saa grønt, baade Ager og Eng, og jeg glæder mig til snart at faa Køerne ud.

I dag ser Jeg i min Bog den er helt forsømt, thi paa denne Rubrik har jeg ikke opskrevet noget om vores begivenheder siden 1863, den 4. Mai. Det er næsten 6 Aar siden. I Dag er det den 25. April 1869. Dengang glædede jeg mig til snart at faa Køerne ud. Den Glæde kan jeg ogsaa faa i aar - ja - endskjønt det ikke er Maidag, saa er det dog saa varm og aldtid saa grøn som midt paa Sommeren. Jeg ved ikke, hvor disse 6 Aar er bleven af, thi det synes for mig som en kort Tid. Dengang havde vi kun et Barn hjemme nu har vi 3 Bendt, Mette og Hans. Dengang havde vi en lille Pige som hed Kirsten, men fra 1865 til 68 havde vi Hanne Kjelstrup, nu har vi Stine af Peder Kjeldsens. Ja der er saa meget skeet i disse 6 Aar som jeg gerne vilde have optegnet, men som jeg nu ikke faar, thi der er saa meget Syslen med de mange Smaae og de tarvelige Omstændigheder at jeg saa sjældent har Tid at skrive.

Ny Naboer har vi faaet til begge Sider. 1867 fik vi Anders Jensen, i stedet for Ole K -, som gamle Josva sagde. Nogle Dage før hans Død den 30. Marts 1869 solgte A. Chr. Josvasen Gaarden til Poul Jensen, og reiste den 8. April med hele Kramkisten til Fiskbæk, hvor han har kjøbt sig en gaard. Altsaa er det helt nye Naboer. Den gamle Josva er død, den unge er reist med Hustrue og Dreng - med Kiste og Seng.

- O Naadens Gud du ei dem forglemme

I gaar var jeg inde i Tarp, deres lille Søren var syg. I Dag er det Søndag, mig og Børnene er ene Hjemme. Nu bliver den lille vaagen og græder, altsaa maae jeg holde op med min skriveri.

K.V.S. den 25. April 1869

Den 6. Mai blev lille Søren i Tarp begravet, da var vi dernede og det var Christi Himmelfartsdag. I gaar fik vi Kørne ud.

K.V.S. den 10. Mai 1869.

1870 er gaaet for mig uden at skrive i min Bog, det var det første Aar vi ingen Pige havde. En deel af Sommeren var jeg syg. Nu er jeg rask, vi har faaet en lille Johanne i Vuggen, der igaar den 1 ste Mai var 5 uger gammel, og vejede 7 Pund, saa lille er hun. I Dag regner det og det grønnes kjønt. I Fjor kom der nye Folk til Sudergaard, og det samme er tilfældet i Aar, nu er det en Hr. Jensen som boer der, som kom igaars med Kone og en stor Børneflokk.

K.V.Sørensen d. 2. Mai 1871

Den 13. Mai fik vi Kørne ud, men der er næsten indtet græs. Det har frosset i Nat og er dygtigt koldt. Den 14. Mai gik jeg i Kirke - Fader og Moder var herovre. Den 18. er det i Dag, Klokken er otte. Jeg skal have Kørne ud, men det er saa koldt. I Gaar kom der store Sne Byger, men i Dag er det værre. Vi har Sne over hele Jorden, den kan gaa op over Foden saa tyk ligger det. - Klokken er nu elleve, jeg er ikke i godt Humør. Kørne kan ikke komme ud, vi har hverken Høe eller Halm, men de maae Æde Tag.

Den 18. Mai 1871 og det er Christi Himmelfarts Dag.
Kirsten Sørensen.

I Dag er det 10 Aar siden vor Bryllups Fest blev holdt, derfor et
Vers jeg skriver i Bogen

- Vel saa stolt - stolt af at kunne sige
i 10 Aar har jeg levet
i Med og Modgangs Kaar
og dog har Gud forlenet
vor Tid i Fred hendrevet
6 Børn har Gud os givet
de to han tog igjen-

I Morgen er det Markedsdag, men jeg maae sidde hjemme. Det
synes for mig noget sært. Jeg kan det ikke glemme at denne Dag
engang for mig har været dyrebar. - Men Tiderne forandres og vi
maa alle med. Hvi skulde jeg blive sparet.

1882 den 1 ste April blev min Moder syg. Den 4de var jeg
hjemme at hjælpe og bage til Paaske. Den 6te blev jeg hentet Hjem
igjen til Klokmose og da blev Gaarden solgt til Andreas Jensen for
28.000 Kroner. Ak, mit kjære Fødehjem nu skal du i fremmede
Hænder.

1883 byggede vi en ny Stuehus og i 1884 Laden i Lille
Sudergaard, og da købte vi Skaanings Sted. - Fra 1882 til 87 var
jeg syg næsten hver Dag og det var mørke Dage, Humøret daarligt,
Legemet sygt, meget at bestille - dygtig Skjænd hvori jeg maaske
selv var skyld naar jeg ikke kunde lade være at klage over et og
andet som syntes mig saa mørk. Ja, disse 5 aar i mit liv dem
glemmer jeg aldrig. Da drog der saa mange Mørke Skygger og
pustede noget af den Ungdoms Glød, der havde brændt saa varm i
25 Aar ud.

1888 døde gamle Skaaning. 1889 døde Hans Christian (hendes
søn) den 11 te November, og da var Hans kommen hjem fra
Tyskland. 1890 byggede vi Hus til Bendt og Karoline (hendes søn
og svigerdatter) da havde vi Berthel og da slog den brune øg mig.

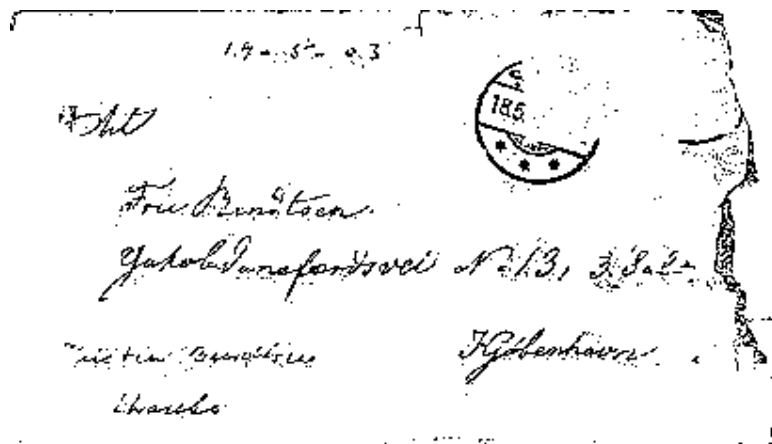
1891 blev Mette (hendes datter) gift den 11 te November og den 16. flyttede vi herover til Thoreboe, Dagen efter Anders Ladegaards Begravelse. - Her skal vi nu bygge og bo og nyde Alderdommens ro. Sidst i Julen havde vi Indfluenca og det varede for Hans vedkommende til langt ind i det nye Aar 1892. Det sidste Aar jeg var i Lille Sudergaard gik jeg med en daarlig Finger, og i Thorebo er den ikke bleven bedre, hvorfor jeg den 30. November 1892 maatte lade Doctor Melchiorson og en Læge fra Kjøbenhavn sætte den af. Jeg laae paa Ringkjøbing Sygehus i 29 dage.

1892 den 7. April døde min Søster Abelone, Hende længes jeg meget efter.

- Mindet lader som ingenting
er dog et lønligt Kildespring
K.V.Sørensen 1892

Kirsten Vestergaard's Brev

Bølling d. 19.05.1903

Bølling den 19 Mai 1903

Kjære Svigerinde

Da jeg tænker at Du jævnlig ønsker at høre lidt hjemme fra tager jeg idag pen og papir og vil sad fortælle at nu iaften tænker jeg igjen at være færdig med min tjeneste hos Degnens. Denne gang har det været om Natten, i vindter var det om dagen jeg var i tjeneste. Kjersten mendte at hendes Seng var saa hard at jeg ikke kunde sove i den men det har gaaet saa udmærket thi Bendtsen er ..... om aftenen. Kl 11 er jo da det første han tænker paa at gaae i seng, saa er jeg saa søvnig at jeg

Strax falder i søvn og bliver ikke vaagen før Kl 5 halv 6, den første Morgen stod jeg op, gav kørr og kalve, geden og hønsene, kogte grød og the men det varede sad længe inden far kom op at Grøden blev til Vælling og then kold, siden har jeg ikke været sad tidlig paa Veie.

Fredag Morgen gav jeg Mig til at undersøge gaaseæggene og jeg blev knap klar over at der ikke var gjæslinger, saa slog jeg dem i stykker og der var ikke spor af unger skabt i dem.

Nu havde Kjersten sagt at blev der ingen saa skulde den strax lægges paa hønseæg. Aldtsaa den 15 Mai lagde jeg den paa 16 æg nu skal vi se hvad det bliver til, ringere som indtet ved jeg da det ikke bliver. Saa Løverdag Morgen da jeg kom i stalden havde geden faaet 2 Lam 1 sort der var død og 1 hvid Levende, ja saa

Var der da kuns 1 at skille ved Livet og det måtte jeg jo til hvad heller ikke var saa vanskelig. Nu mendte jeg det værste var tilbage at faae den malket men det gaaer saa hel stille af naar Bendtsen tager om Hornene staaer den saa rolig og stille. Katten har en af sine killinger, den ligger i klynkassen og giver sjælden Lyd fra sig. Paa tirsdag den 19 holder Kristen Gravesen og Mette Kjerstine deres Sølvbryllup der skulde Du have været op men var Du ikke hjemme skulde Kjersten følge med hendes Far havde AneMarie sagt til Dem. Hun havde og sagt til Lene at vi alle 4 skulde komme derop, De byder ingen men De siger det alligevel til Folk men vel ikke til alle i sognet, det er nok nærmest til hvem Di troer der vil komme. I gaaer kunde Kresten snart være kommen

Hel at skyde Dres. De havde for ploven og saaede rodfrugt der var en masse Maager og han havde hængt bøssen over skuldrene for at skyde efter dem. Da han sad tager bøssen gaaer skudet af og giennem Dres hans træsko og spolerer en taae nok den store siges der Di matte jo til doktor og han skal ligge i seng. Ja han maae rigtignok være glad at bøssen gik af inden han fik den løftet højere op hvor let kunde han ikke have skudt hans søn til Døde.

Nu gaaer jeg over og koger en kop kaffe degnen kan faae naar han kommer fra Kirke. Vi er alle rask og har det ved det gamles Venlig hilsen til Dig Vilhelm Valborg Mariane og Stine fra Morten og mig

Kjersten Bendtsen
Thorebo

Iafen vendter vi Kjersten hjem fra Brønsturen
Hvornaar mon Vi maa vendte Dig.

Sidste Søndag døde Provstens Søn Thomas og blev begravet paa Fredag. Bendtsen var deroppe til Ligfølge og han blev bedt med hjem at spise. Provsten Takkede for deltagelse og bad hilse dig.

Uddrag af Bøllings Sogns Historie af Viggo Bendtsen

Frydenborg ved Thorebo

Efter Mandens Død flyttede nemlig Maren Kirstine ca. 1875 med Sønnen Mikkel til en lille Ejendom Frydenborg i Bølling. De havde det meget smaat her og levede i yderste Tarvelighed.

Maren Kirstine omgikkes saa at sige ikke andre Folk. Hun ansaas for en Særling; hun var i høj Grad overtroisk. Det hed sig, at hun nærede Frygt for at følge de almindelige Veje og Stier. Hun troede, at ondsindede Mennesker vilde gøre Vejene farlige for hende.

Bibelen eller en Andagtsbog (vist Jesper Brochmans Huspostil, som Mikkel ejede) laa gerne opslaaet i Frydenborg.—Hun døde 1892.—Kort efter solgte Mikkel Stedet, han boede saa til Leje Resten af sine Dage. Han var ugift og var en Særling som Moderen, levede som Arbejdsmand til han blev gammel. Han havde daarligt Haandelag paa Arbejdet. I sine Velmagtsdage var han vist over Middelhøjde han var ret kraftig bygget. Han havde Hareskaar og var meget nærsynet. Han havde en tung og aparte Gang, tog meget lange Skridt og sank i Knæene, gik meget duknakket, men slog jævnlig Hovedet tilbage. Han skal have været »godt lær« i Skolen. Han var daarlig til at begaa sig imellem mange. Humor manglede han ganske. Faa har hørt Mikkel le. Løjer kunde han slet ikke med. Paa sine gamle Dage vilde han gerne holde Snak, men han var meget trættende at tale med. han gentog og gentog sine egne Ord. De »store« havde han kun lidt til overs for. I sine yngre Dage var han en flittig Kirkegænger, sang meget med. men efter sit eget Hoved. Hans Sang havde megen Lighed med en Hunds Hyl. I Mikkels Stue saa der ikke godt ud, og Føden, han fik, var meget ringe, men naar han var ude i Dagleje, vilde han have en god Kost, og der skulde meget til. Kaffen kunde han vanskelig faa varm nok. »Der er ingen Nærindhed i et«, kunde han sige om Mad, han ikke brød sig om. Naar han holdt Stovask, d. v. s. naar han skulde vaske en Skjorte, kogte han den i en lille Gryde og lagde en Sten paa den imens, derefter klemte han den lidt mellem Fingrene, saa ikke stort mere, den var færdigvasket. Han tænkte sommetider paa sine ældre Dage paa selv at bygge et Hus, d.v.s. til Dels at grave sig ind i en Bakkeseide. Han talte dog ogsaa om at bygge et Træhus. »Det skuld jo vaer saa hyw, te en kund go op derind.« Det blev dog aldrig til noget. Ofte sagde en og anden til Mikkel, at han dog skulde se at faa Alderdomsunderstøttelse - Aldersrente. Dertil svarede han: »Nej, a vil pas me sjel!«. Det gjorde han ganske vist ogsaa, men paa den Maade, at han gik omkring og tiggede. Han gik ind til særlig gode Bekendte og sagde f. Eks.: »A mangler en Støk Flæsk!« Et andet Sted: »A kund jo godt ta nouer Æk i Dau« eller: »De ka vær a kund fo en Støk Brø«. Og han fik det meste af Føden paa den Maade. Udkrasning af Piber fik han en Mængde af. Alt, hvad han saadan samlede sammen, tog han tilsyneladende som en Ret, fordi han var fattig, og han lod ikke videre taknemmelig. Men f. Eks. til Jul. naar man kom med lidt til ham, og da var der mange, der gav ham, sagde han gerne.: »Ja ret manne Tak«, og saa fik hans drævende Udtale og skarpe Stemme en venlig Klang, som ellers var den fremmed.

Ved Esbjerg-Varde Banks Fallit i første Halvdel af Halvfemserne tabte Mikkell Frydenborg vist Halvdelen af det, han; ejede, men fik dog gennem en længere Aarrække tilbagebetalt lidt Erstatning. Hans økonomiske Stilling udtalte han sig ikke om til nogen. De, der kendte mest til hans Forhold, mente, at han paa sine gamle Dage kun havde ca. 700 Kr. I sine sidste Aar skrantede Mikkell meget, søgte ogsaa Læge. Engang havde Lægen beordret ham en Mikstur. Mikkell brugte kun lidt af den, inden han kom sig; men han drak dog det hele.»A haar betaaeld et, a vil osse has et«, sagde han.

I Efteraaret 1934 blev Mikkell alvorlig syg. Hans Værts Kone (Maren Bendtsen) gik hen og plejede ham paa hans Dødsleje. Paa det sidste var det tydeligt, at han skønnede paa hendes Godhed, og var hende meget taknemmelig. Hun og hendes Mand (Maren og Hans Bendtsen) havde ogsaa været ham ualmindelig gode Naboer.

Johanne og Mads Lunde

De to Søstre Maren blev begge gift og bosat i Hanning.

Broderen Morten Thomsen blev gift 1778 med Mette Poulsdatter, f. 1755, Datter af Poul Gaasdal i Borris. I nogle Aar har de boet i Gaasdal. Han blev derved kaldt Morten Gaasdal. »Almindelig Bededag« 1781 havde de en Søn Thomas til Daaben i Borris Kirke. I 1786 døde Mette Poulsdatter, 30 Aar gl. Morten Gaasdal blev derefter gift med Dorthe Madsdatter fra Skjern. De havde en Søn, der hed Jacob.

I Tiden mellem 1786 og 1811 er Morten Gaasdal flyttet fra Gaasdal i Borris til Rækkergaards Mark. Formodentlig er det ved 1805, da Rækkergaard af Chr. Marcussen blev udparcelleret i 20 Parceller. Her døde Morten Thomsen i 1825 som Aftægtsmand hos sin Søn Jacob Mortensen Gaasdal. Det kan heraf betragtes som godtgjort, at Gaarden Gaasdal i Hanning har faaet sit Navn efter Morten Gaasdal da det maa være her, han har boet. Morten Thomsen Gaasdals Søn Thomas Mortensen døde 1862, 82 Aar gl., som Aftægtsmand paa Kongensholm Mark i Dejbjerg. Han var gift med Johanne Mortensdatter fra Mølgaard i Hanning.

Blandt deres Børn var Morten, Aksel og Mette.

1. Morten Thomsen, f. 1814, død 1891, 77 Aar gl., boede paa Fødegården Kongensholm Mark, hvor han døde. Han var gift med Kirsten Jensdatter. De havde mange Sønner, kun een Datter, hun hed Johanne, var født 1844, 14. 12, død 1872, gift 1869 med Tømrer og Snedker Mads Sørensen Lunde, f. 1844, død 1933. De boede i Stauning og havde en Søn Hans Madsen Lunde, f. 16.53. 1871, død 1943 som Købmand i Bølling, gift med Johanne Bendtsen, Datter af Lærer Niels Bendtsen i Bølling.

Deres Børn: Signe, Johanne, Holger, Niels, Mads, Svend, Dorte. Af dem bor Johanne, f. 27.5. 1900 i Bølling, gift med Charles Thuesen, boende paa Ejendommen Flask (Kasbjerg Flask), som nævnt engang udskilt fra Kaostbjerg. Børn: Hans, Kirsten, Thue. En af Morten Thomsens Sønner, Hans Mortensen. f. 1863. død 1911, boede paa en Gaard i Solsøhede ved Videbæk, gift med Maren Jensen fra Kirkegaard i Sædding. Af deres mange Børn bor Sønnen Johannes Mortensen, f. 1907, i Søndergaard i Bølling, gift med Nielsine Nielsen, Enke efter Eske Graversen, ingen Børn.

Karoline og Bendt Bendtsen

Sidsel, f. 1769, døbt 1. 3., gift med Jacob Jensen, Vraa i Skjern. Børn: a) Jens, f. 1796, b) Ane, f. 1798, c) Bodil Catrine, f. 1801, d) Kristiane, f. 1804, e) Ane Marie f. 1810.—Den ældste Datter Ane blev gift med Poul Nieisen fra Toftgaard i Bølling, de boede i Rolighed i Bølling, her døde hun 1833.

En anden Søn af Ane Jacobsdatter og Poul Nielsen; Rolighed, var Niels Poulsen, f. 1824, gift med Kirsten Justesen, de boede i Borris, hvor han var Smed. De havde mange Børn, en Datter Karoline, f. 4.6. 1861, død 1921, blev gift med Bendt K. Bendtsen, i mange Aar Kirkebetjent, Ringer og Graver ved Bølling Kirke. Børn: Niels, f. 10.6. 1887, død 1946 som Forpagter af Bølling Præstegaard, Kirsten, Hans Christian, f. 21.6. 1894, Anlægsgartner og Handelsmand, boende i Bølling, Kirstine. —En tredje Søn fra Rolighed, Anders, f. 1830, faldt i Krigen 1864.

Mette og Jens Rærup L. Sudergaard

Houle, f. 1839, død 1896, gift med Engeline Hansen fra Damgaard, fik Nørgaard (Nørlund), flyttede senere til Stadil. Deres Børn var Jens Rærup, Eskild, Else, Hans, Johannes, Søren, Hanne, Kirstine, Christen.

Jens Rærup, f. 3. 1. 1861, død 1930, gift med Mette Bendtsen, boede i mange Aar i hans Kones Fødegård L. Sudergaard i Bølling. Børn: Kirstine, Magnus, Marie, Johannes.

Thorebo

Smed Søren Skonning Kruse i Thorebo. Navnet Skonning Kruse lyder ikke som et almindeligt vestjydsk Bondenavn fra ca. 1800, og han var heller ikke bondefødt, men var en Præstesøn fra Nautrup i Salling. Han var opkaldt efter Bøllingpræsten Søren Pedersen Skonning, som døde her 1799, med hvem han var I Slægt, og hvis Enke døde i Damgaard 1829 (se Præsterækken) hos Villads Hansen og Margrethes sidstnævnte var Søster til S. Skonning Kruze.

Skonning, som Folk altid kaldte ham, havde stor Interesse for Frugtavl, han havde da ogsaa mange Frugttræer, saaledes et, der bar »Pandekageæbler«, vist Glasæbler, det staar endnu ved Thorebo, et, der bar »Harehoveder«, et med. »Paspommerusser«, det staar ogsaa endnu, det er en fin fransk Æblesort, og Navnet er jo en Fordrejelse af et fransk Navn, et bar »Piblinger«, og der var mange flere; sidstnævnte Slags var smaa, dog vist meget gode, dem solgte han mange af til Skolebørnene; han var Nabo til Skolen; rigtignok var det uappetitligt, naar han paa sine gamle Dage tog Æblerne frem, for han var nu mer end halvblind, skraaede vældigt og kunde ikke holde Styr paa Mundvandet, saa det løb ofte ned mellem Piblingerne, naar han begyndte at samle dem op. Han saa frygtelig snavset ud, men han havde god Afsætning paa Æbler til ovennævnte Kunder. Hans Eftermand paa Ejendommen Hans Bendtsen, som ret har lært Gartneriet, har podet mange Æbletræer med Podekviste af Skonnings Piblingetræ. De smaa Begyndelser til Frugtavl i Folks Kaalgaarde i Bølling for 70—80 Aar tilbage skyldtes næsten altid Skonning. Han podede de Æbletræer Folk fik frem af, Æblekærner. Til Gengæld gjorde navnlig Gaardmændene saa et Bed for ham eller hentede et Læs Hø for ham paa Skjern Enge. Skonning var nemlig aldrig kørende, men han og ikke saa faa andre Husmænd i Sognet dengang havde ved Siden af deres Husmandsbrug et Haandværk, de var Smede, Snedkere og Tækkemænd. Gaardmændene gjorde Kørearbejdet for dem, og det skete gerne en Søndag Formiddag; ofte var det noget af Betalingen for udført Arbejde fra Håndværkernes Side.

Det, man kalder Prydhave, brød Skonning sig slet ikke om, der var intet i den Retning i hans Have, kun Frugttræer. Han fastslog med Tilfredshed engang i hans senere Aar, at han havde kun »jen *tøutløs Tre« i hans Have, og det var en Bøg, som Degnen (min Far Niels Bendtsen) havde givet ham. Skonning brød sig først og fremmest om det nyttige, Han fik Præmie for Dyrkning af Frugttræer, vel sagtens af Jydsk Haveselskab. Skonning lavede Plaster, det brugte Folk til buldne Fingre og lign.

* tøutløs = unyttig